

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:GENEL KURUL
KARAR

ASUMAN ŞAHİN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2021/14318

Karar Tarihi : 23/10/2025

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportörler : Şehadet ÖZTÜRK

Murat İlter DEVECİ

Başvurucular : 1. Asuman ŞAHİN

2. Doğan KOÇ

3. Güngör KOÇ

4. Kazım KOÇ

5. Kenan KOÇ

Vekili : Av. Ümit SİSLİGÜN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumu yetkililerinin intiharı önleyici tedbirleri almada ihmalkârlık göstermesi sonucu hükümlünün ölmesi ve bu olay hakkında yürütülen ceza soruşturmasının etkisiz yürütülmesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 22/3/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

4. Birinci Bölüm 7/1/2025 tarihli toplantıda başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu Doğan Koç'un kızı, diğer başvuruçuların ise kardeşi olan A.K., hakkında Malatya Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen bir ceza soruşturması kapsamında 20/11/2012 tarihinde tutuklanarak Malatya E Tipi Kapalı İnfaz Kurumuna konulmuştur. A.K. çeşitli ceza infaz kurumlarında tutulduktan sonra 6/5/2016 tarihinde Sincan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Ceza İnfaz Kurumu) nakledilmiştir. A.K. hakkında Ankara Batı 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından verilen ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası 9/9/2019 tarihinde kesinleşmiştir.

7. Ankara Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun 26/2/2020 tarihli İntihar ve Kendine Zarar Verme Davranış Risk Yönetimi Programı Strateji Belirleme Toplantısı'yla ilgili olarak düzenlediği tutanakta A.K.'nın dışarıya gönderdiği mektupta kendisine zarar vermeye yönelik olarak risk oluşturabilecek söylemleri olduğunun tespit edildiği ve bu konuda bazı önlemlerin (düzenli olarak gözetim ve denetim altında kontrol, düzenli ilaç kullanımının takibi, doktor kontrollerinin takip edilmesi, psikososyal servisin düzenli olarak görüşme yapması vs.) alınmasının önerildiği belirtilmiştir. Ceza İnfaz Kurumu, aynı gün A.K.yı Kampüs Devlet Hastanesi Psikiyatri Polikliniğine sevk etme yazısı hazırlamıştır. A.K. ise hastaneye yapılan sevkini iptal edilmesi ve C-1 koğuşuna alınması konusunda Ceza İnfaz Kurumuna iki dilekçe sunmuştur. Bunun üzerine Ceza İnfaz Kurumu, A.K.yı hastaneye sevk etmemiş ve A.K.'nin C Blok'taki 1 No.lu koğuşta bulunan tek kişilik odaya yerleştirilmesine karar vermiştir.

8. Ceza İnfaz Kurumu görevlileri, A.K.yı tek kişilik odasına yerleştirmek için 2/3/2020 tarihinde saat 14.45 sıralarında koğuşun ortak yaşam alanına gitmiş ancak onu koğuşun ortak yaşam alanının bahçe kapısına yakın olan penceresinin demirine ip gibi bağlanmış çarşafı asılı olarak görmüştür. A.K.ya derhâl müdahale edilmiş, yaşam belirtileri olduğu tespit edilerek hastaneye sevk edilen A.K. tüm müdahalelere rağmen aynı gün saat 15.40 sıralarında vefat etmiştir.

A. A.K.'nin Ölümü Hakkında Yürütülen Ceza Soruşturmasıyla İlgili Süreç

9. Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcılığının (Başsavcılık) resen başlattığı ceza soruşturması sürecinde öncelikle nöbetçi Cumhuriyet savcısı olay yerine giderek incelemede

bulunmuştur. Yapılan araştırmalar sonucu düzenlenen 2/3/2020 tarihli Olay Yeri İnceleme Tutanağı'nda olayın A.K.'nın kaldığı C-1 koğuşuna açılan ve ortak yaşam alanı olarak tabir edilen yerde meydana geldiği, ortak yaşam alanında bağımsız yedi oda olduğu, A.K.'nın bu odaların baştan ikincisinde kaldığı, intiharın A.K.'nın C-1 koğuşunun ortak yaşam alanının sol tarafında bulunan demir pencere korkuluklarının bir ucuna çarşaf bağlayıp, plastik sandalyeye çıkarak çarşafı boynuna doladıktan sonra kendisini boşluğa bırakmasıyla meydana geldiği belirtilmiştir.

10. Başsavcılık 2/3/2020 tarihinde, bilirkişi eşliğinde ölü muayene işlemi yapmış ancak bilirkişiler kesin ölüm sebebinin tespiti amacıyla klasik ve sistematik otopsi işlemi yapılması gerektiği yönünde görüş bildirince A.K.'nın cesedini ve ilgili evrakı klasik otopsi yapılmak üzere Adli Tıp Kurumu Ankara Grup Başkanlığına göndermiştir. Adli Tıp Kurumu Ankara Grup Başkanlığı Morg İhtisas Daire Grup Başkanlığının 21/8/2020 tarihli ayrıntılı otopsi raporunun sonuç bölümünde kesin ölüm sebebi hakkında bir kanaate varılamadığı belirtilerek Adli Tıp Kurumu Başkanlığından görüş alınması istenmiştir. Adli Tıp Kurumu 1. Adli Tıp İhtisas Kurulunca düzenlenen 12/10/2020 tarihli raporda A.K.'nın ölümünün asi sonucu meydana geldiği açıklanmıştır.

11. Başsavcılık, Ceza İnfaz Kurumu görevlileri hakkında yapılan disiplin soruşturmasına ilişkin bilgi ve belgelerin gönderilmesini istemiştir. Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Amirliğinin gelen evrak arasında bulunan 12/3/2020 tarihli kararında Kurum idaresinin sık sık hükümlü ile gördüğü, kişinin sağlık durumunun ve ilaçlarının yakından takip edildiği, can güvenliği nedeniyle koğuşunun değiştirildiği, intiharı sırasında derhâl müdahale edilerek gerekli önemin gösterildiği ve başvuru konusu olayın meydana gelmesinde idare personelinin kusurunun veya ihmalinin olmadığı belirtilmiştir.

12. Başsavcılık; Ceza İnfaz Kurumu tarafından düzenlenen tutanakları, A.K.'nın koğuşta masası üzerine bıraktığı, kuş, kitap ve defterlerinin S.S.'ye verilmesi isteğini içeren, vasiyet niteliğinde olup idareye hitaben kaleme aldığı 2/3/2020 tarihli mektubu, Kamera Görüntü Tespit Tutanağı'nı, A.K.'nın dosyasındaki bilgi ve belgeleri, aynı koğuşta S.T.'nin ve Ceza İnfaz Kurumu personelinin beyanlarını, Ceza İnfaz Kurumunda çalışan bir öğretmen tarafından hazırlanan muhakkik araştırma raporunu ve disiplin soruşturması dosyasındaki belgeleri ilgili birimlerden edinmiştir. Disiplin soruşturmasıyla ilgili evraktaki bilgilere göre;

i. Aynı koğuşta kaldığı S.S. ile sık sık sorun yaşaması ve bu kişinin yazdığı mektuplarda A.K.'nın örgütten ayrılmak istediğinden söz etmesi nedeniyle A.K. can güvenliğinin sağlanması için 26/2/2020 tarihinde başka bir koğuşa alınmıştır.

ii. Olay günü infaz koruma memurları, *epilepsi* hastası olduğu için A.K.'yı kontrol etmek üzere sık sık C-1 koğuşuna gitmiştir. Saat 14.00 sıralarında A.K. ortak yaşam alanından odasına geçerken görülmüş ve tavırlarının normal olduğu gözlenmiştir.

iii. C-1 koğuşunda tutuklu olarak bulunan S.T., A.K.'yı sık sık ağlayan, psikolojisi (ruh durumu) iyi olmayan biri olarak tanımlamıştır. İdare memuru H.D.; S.S.'nin A.K. ile aynı koğuşta kalmak istemediğini beyan ettiğini, örgütün A.K.'yı dışladığını, örgüt üyeleri ile birlikte kalmak istemediğini söylemesi üzerine A.K.'yı C-1 koğuşuna yerleştirdiklerini ve sık sık kontrol ettiklerini ifade etmiştir. İnfaz koruma memuru H.S. epilepsi rahatsızlığı nedeniyle A.K.'yı sık sık kontrol ettiklerini ve olay günü saat 14.00 sıralarında A.K.'nın tebessüm ederek infaz koruma memuru C.A. ile selamlaştığını söylemiştir.

13. İntihar olayına ilişkin olarak Ceza İnfaz Kurumu personelinin ihmali olup olmadığı hususunda hazırlanan raporda A.K.nın sağlık dosyası üzerinde de incelemelerde bulunulmuştur. Raporun A.K.nın psikolojik rahatsızlık süreciyle ilgili kısmı şöyledir:

“... Adı geçenin 06/05/2016 tarihinde ceza infaz kurumuna alındığı, 6/5/2016 tarihinde kurum doktoru tarafından yapılan ilk kabul muayenesinde hükümlünün Epilepsi Rahatsızlığı olduğunu beyan ettiği her hangi bir darp cebir izine rastlanılmamış ve k... 500 mg kullandığını beyan etmiştir.

29/01/2019 tarihinde Cık Kampüs Hastanesi Psikiyatri Bölümüne kontrolü bulunan hükümlü sevki sağlanarak yapılan muayene sonucu karışık anksiyete bozukluğu ve depresif bozukluk tanısı ile s... 20 mg tablet kullanması uygun görülmüş ve iki ay sonrasına kontrol uygun görülmüştür. İlaçları temin edilip görevli sağlık memurları tarafından günlük olarak içirilmek suretiyle kendisine teslim edilmiştir.

CİK Kampüs Devlet Hastanesi Nöroloji Polikliniğine epilepsi rahatsızlığından dolayı 5 defa gittiği muayene sonucunda ilaç tedavisine devam edildiği, ilaçların temin edilerek kendisine teslim edildiği,

CİK Kampüs Devlet Hastanesi Psikiyatri Polikliniğine orta depresif nöbet ve karışık anksiyete tanısı ile 7 defa gittiği muayene sonucunda reçete verildiği ilaçların temin edilip görevli sağlık memurları tarafından günlük olarak içirmek suretiyle kendisine teslim edilmiştir.

CİK Kampüs Devlet Hastanesi Acil Polikliniğine sinir krizi ve epilepsi atağı sebebi ile 2 defa gittiği muayene sonucunda rahatsızlıklarına istinaden CİK Kampüs Devlet Hastanesi Psikiyatri Polikliniği ve CİK Kampüs Devlet Hastanesi Nöroloji Polikliniğine sevki yapılmıştır.

23/01/2020 tarihinde Cık Kampüs Devlet Hastanesi Psikiyatri Polikliniğine kontrolü bulunan hükümlünün yapılan muayenesi sonucu ilacı doktor tarafından kesilmiş ve iki ay sonrasına kontrol [randevusu] verilmiştir.

24/02/2020 tarihinde sinir krizi gerekçesi ile CİK Kampüs Devlet Hastanesi Acil Polikliniğine sevk edilen hükümlü Psikiyatri Polikliniğine yönlendirilmesi istenmiş olup 26/02/2020 tarihinde CİK Kampüs Devlet Hastanesi Psikiyatri Polikliniğine sevki sağlanmış ancak hükümlü dilekçe vererek hastaneye gitmeyeceğinden dolayı sevkini iptal edilmesini istediğine dair dilekçe vermiştir...”

14. Başsavcılık, toplanan deliller doğrultusunda A.K.nın kasten öldürüldüğüne veya intihara yönlendirildiğine dair dosya kapsamında herhangi bir iddia, delil ve emare olmadığı, kendisini iple asma ve buna bağlı olarak ölüm olayının meydana gelmesinde ölenin kendi iradi eylemi dışında başkasına atfı kabil bir kusur ya da kasti bir davranış olmadığı gerekçesiyle Ceza İnfaz Kurumu görevlileri hakkında görevi kötüye kullanma ve taksirle ölüme neden olma suçlarından 8/1/2021 tarihli kovuşturmaya yer olmadığına dair kararı vermiştir.

15. Başvurucular; Ceza İnfaz Kurumunun yoğun tecrit koşulları, artan baskısı ve hak kısıtlamaları sebebiyle A.K.nın epilepsi hastalığı ile başkaca nedenlerle yaşadığı depresyon ve krizlerinin kronik hâle geldiğini, A.K.nın intihara meyilli olduğu bilinmesine rağmen intihar riskinin önlenmesinde ihmal gösterildiğini belirterek Başsavcılığa verilen karara itiraz etmiştir.

16. Başvurucuların itirazı, Ankara Batı 2. Sulh Ceza Hâkimliğince 12/2/2021 tarihinde reddedilmiştir. Bu karar, başvurucuların vekili tarafından 20/2/2021 tarihinde öğrenilmiştir. Başvurucular 22/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Tam Yargı Davasıyla İlgili Süreç

17. Başvurucular, yakınlarının ölümü nedeniyle uğradıklarını iddia ettikleri manevi zararlarının tazmini istemiyle 17/5/2021 tarihinde Ankara 5. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) nezdinde tam yargı davası açmıştır. Başvurucular açtıkları davada Ceza İnfaz Kurumunun yoğun tecrit koşulları, artan baskısı ve hak kısıtlamaları sebebiyle A.K.'nın epilepsi hastalığı ile başkaca nedenlerle yaşadığı depresyon ve krizlerinin kronik hâle geldiğini, Ankara Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun 26/2/2020 tarihli toplantıda da kendisine zarar verme ve intihara eğilimi olduğu saptanan A.K.'nın Kurum psikoloğuna intihar etmeyi düşündüğünü söylemesine ve A.K.'nın tekli odaya alınmadan önceki oda arkadaşları tarafından Ceza İnfaz Kurumu yetkililerine A.K.'nın intihara eğilimli olduğunun belirtilip A.K. üzerindeki yoğun kısıtlamanın ve tecrit koşullarının sonlandırılması için sürekli uyarılar yapılmasına rağmen bunların dikkate alınmadığını, gerekli güvenlik önlemleri alınmadan tek kişilik odaya alınan A.K.'nın yatarak tedavi edilmesi gerektiği hâlde bu yola gidilmediğini ve Ceza İnfaz Kurumu yetkililerinin ihmaller zincirinin ölüm olayında etkili olduğunu belirterek yaşam hakkını korumakla yükümlü olan davalı idarenin bu yükümlülüğünü ağır şekilde ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Başvurucular dava dilekçesine A.K.'nın ölümü hakkında yürütülen ceza soruşturmasına ilişkin dosyada bulunan bazı belgeleri eklemiştir.

18. İdare Mahkemesi; Ceza İnfaz Kurumu görevlilerince gerekli önlemlerin alındığı, A.K.'nın hastalığına yönelik takip ve tedavinin aksatılmadan yapıldığı, bunun aksini ortaya koyacak herhangi bir bilgi ya da belge olmadığı ve intiharı engellemesi mümkün olmayan davalı idarenin intihar eylemi nedeniyle kusurlu olduğu sonucuna ulaşmanın mümkün olmadığı gerekçesiyle 31/5/2022 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın davacıların isimlerinin belirtildiği bölümünde tüm başvuruculara yer verilse de istem ve gerekçenin belirtildiği bölümde diğer başvurucuların isimleri ve bu başvurucular için istenen tazminat miktarları belirtilmesine rağmen başvuru Kazım Koç'tan söz edilmemiştir. Söz konusu kararın ilgili kısmı şöyledir:

“...

...[Y]apılan incelemede; davacılar yakını [A.K.'nın] 06/05/2016 tarihinde Sincan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'na nakledildiği, aynı gün doktor tarafından muayenesinin yapıldığı, adı geçen tarafından sara hastalığı bulunduğu beyan edildiği, belirli aralıklarla takibinin yapıldığı, 29/01/2019 tarihinde Ceza İnfaz Kurumu Devlet Hastanesi Psikiyatri bölümüne sevkini yapıldığı, yapılan muayene sonucunda karışık anksiyete bozukluğu ve depresif bozukluk tanısı ile ilaç kullanımının uygun görüldüğü, ilaçların temin edilerek kendisine teslim edildiği, iki ay sonra kontrol muayenesinin yapıldığı, 03/03/2019-03/03/2020 tarihleri arasında Ceza İnfaz Kurumu Devlet Hastanesi Ortopedi bölümüne bilek hassasiyeti rahatsızlığı nedeniyle iki defa sevk edildiği, ilaç reçete edildiği ve ilaçların temin edilmek suretiyle teslim edildiği, Ceza İnfaz Kurumu Devlet Hastanesi Psikiyatri bölümüne epilepsi rahatsızlığı nedeniyle beş defa muayene olduğu, sonucunda ilaç tedavisine devam edilerek takibatının yapıldığı, yeni belirli aralıklarla Ceza İnfaz Kurumu Devlet Hastanesi Cildiye, Dahiliye ve Kadın Doğum bölümlerine sevk edildiği ve muayene sonucunda konulan tanılar nedeniyle ilaçların temin edilerek adı geçene teslim edildiği, kurum revirine yaklaşık 34 defa alındığı ve rahatsızlıkları nedeniyle tedavi edildiği,

reçete edilen ilaçların temin edilerek kendisine teslim edildiği, 23/01/2020 tarihinde Ceza İnfaz Kurumu Devlet Hastanesi Psikiyatri bölümünde kontrol muayenesinin yapıldığı, bunun sonucunda doktor tarafından ilacın kesildiği ve iki ay sonrasında tekrar kontrol muayenesi için randevu verildiği, 24/02/2020 tarihinde sinir krizi geçirdiği gerekçesiyle Ceza İnfaz Kurumu Devlet Hastanesi Acil Polikliniği'ne götürüldüğü, yapılan muayene üzerine Psikiyatri bölümüne sevk edildiği ancak ilgilinin 26/02/2020 tarihli dilekçesi ile gitmek istemediğini bildirmesi üzerine sevkinin iptal edildiği, hakkında Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nce düzenlenen 02/10/2017 tarihli ve 14035 sayılı sağlık kurulu raporu uyarınca ceza tihiri gerekmez kararı verildiği, ceza infaz kurumunda bulunduğu süre içerisinde 21/07/2017, 26/02/2020 ve 28/02/2020 tarihlerinde Psiko-Sosyal Servisi'nde 3 kez görüşme yapıldığı, ilgilinin intihara meyilli olduğuna yönelik herhangi bir tespit yada beyan bulunmadığı, 26/02/2020 tarihinde İntihar ve Kendine Zarar Verme Davranış Risk Yönetimi Programı Strateji Belirleme konulu toplantının yapıldığı, bu toplantıda görevli personellere gerekli uyarılarda bulunduğu ve ilgilinin sık sık kontrol edildiği anlaşılmaktadır.

Buna göre; Adli Tıp Kurumu raporu ile yukarıda aktarımı yapılan tespitler ve dava dosyasında bulunan diğer bilgi ve belgeler birlikte değerlendirildiğinde; davacıların yakını olan [A.K.nın] intihar sonucunda hayatını kaybettiğinin sabit olduğu, olayın uygun zamanda ve adı geçenin müebbet hapis cezasının kesinleştiği gün meydana geldiği ayrıca adı geçene yönelik kasıtlı ve subjektif bir uygulamaya gidilmediği, gerekli önlemlerin alındığı ve hastalığına yönelik takip ve tedavinin aksatılmadan yapıldığı, bunun aksini ortaya koyacak herhangi bir bilgi yada belgenin de bulunmadığı dikkate alınarak yapılan değerlendirmede, intihar olayını engellemesi mümkün olmayan davalı idarenin, intihar eylemi nedeniyle kusurlu olduğu sonucuna ulaşmanın mümkün olmadığı, bu sebeple idarenin tazmin sorumluluğundan söz etmeye de hukuken imkan bulunmadığı sonucuna varılarak şartları oluşmayan manevi tazminat isteminin reddi gerekmektedir.

...

19. Başvurucuların anılan karara yönelik istinaf başvurusunu kısmen kabul eden Ankara Bölge İdare Mahkemesi Onuncu İdari Dava Dairesi (Daire), 26/4/2023 tarihinde, davalı idarenin hizmet kusuru olup olmadığı yönünde bir değerlendirme yapmadan başvuru Doğan Koç'a 30.000 TL, başvuruca Güngör Koç, Kenan Koç ve Asuman Şahin'e ise ayrı ayrı 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine -kesin olarak- karar vermiştir. Bununla birlikte Daire, başvuruca Kazım Koç için manevi tazminata hükmetmemiştir. Vekilleri aracılığıyla bu kararı 14/6/2023 tarihinde öğrenen başvuruca, başvuruca Kazım Koç için manevi tazminata hükmedilmediğini ve diğer başvuruca için hükmedilen tazminatların yetersiz olduğunu da ileri sürerek 13/7/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

20. Daha sonra başvuruca, tam yargı davasında başvuruca Kazım Koç için manevi tazminata hükmedilmediği gerekçesiyle yargılanmanın yenilenmesini talep etmiştir. Daire 31/10/2024 tarihinde, 26/4/2023 tarihinde verdiği kararla ilgili hiçbir değerlendirmede bulunmadan, İdare Mahkemesince davacı Kazım Koç'un talebiyle ilgili bir değerlendirme yapılmadığı ve onun yönünden hüküm kurulmadığı gerekçesiyle İdare Mahkemesince verilen 31/5/2022 tarihli kararın -tüm başvuruca yönünden- kaldırılmasına, yeniden karar verilmek üzere dosyanın İdare Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

21. İdare Mahkemesi 24/12/2024 tarihinde, 31/5/2022 tarihli kararında belirttiği gerekçelere yer vererek davanın -tüm başvuruca yönünden- reddine karar vermiştir. Başvurucuların bu karara yönelik istinaf başvuruları Daire tarafından 14/5/2025 tarihinde reddedilmiştir. Başvurucular sözü edilen karara karşı ayrı bir bireysel başvuruda bulunmamıştır.

22. Başvuruca Doğan Koç 6/2/2025 tarihinde vefat etmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

23. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Hapis cezalarının infazında gözetilecek ilkeler" başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Hapis cezalarının infaz rejimi, aşağıda gösterilen temel ilkelere dayalı olarak düzenlenir:

...

f) Ceza infaz kurumlarında hükümlülerin yaşam hakları ile beden ve ruh bütünlüklerini korumak üzere her türlü koruyucu tedbirin alınması zorunludur.

..."

24. 5275 sayılı Kanun'un "Hükümlünün muayene ve tedavi istekleri" başlıklı 71. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Hükümlü, beden ve ruh sağlığının korunması, hastalıklarının tanısı için muayene ve tedavi olanaklarından, tıbbi araçlardan yararlanma hakkına sahiptir. Bunun için hükümlü öncelikle kurum revirinde, mümkün olmaması hâlinde Devlet veya üniversite hastanelerinin mahkûm koşullarında tedavi ettirilir."

25. 5275 sayılı Kanun'un "Hükümlünün muayene ve tedavisi" başlıklı 78. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kurumun sağlık koşullarının düzenlenmesi, hükümlünün acil veya olağan muayene ve tedavisi kurumun hekimi tarafından yapılır. Genel veya hastalık nedeniyle yapılan tüm muayene ve tedavi sonuçları, sağlık izleme kartına işlenir ve dosyasında saklanır."

26. 5275 sayılı Kanun'un "Sağlık denetimi" başlıklı 79. maddesi şöyledir:

"Kurum hekimi, kurumu ayda en az bir kez denetleyerek genel ve özel önlem alınması gereken hastalıklar ile kurumda sağlık koşulları yönünden alınması gereken önerileri içeren bir rapor düzenler ve kurum yönetimine verir."

27. 5275 sayılı Kanun'un "Hükümlünün kendisine verilen yiyecek ve içecekleri reddetmesi" başlıklı 82. maddesi şöyledir:

"(1) Hükümlüler, hangi nedenle olursa olsun, kendilerine verilen yiyecek ve içecekleri sürekli olarak reddettikleri takdirde; bu hareketlerinin kötü sonuçları ile bırakacağı bedensel ve ruhsal hasarlar konusunda ceza infaz kurumu hekimince bilgilendirilirler. Psiko-sosyal hizmet birimince de bu hareketlerinden vazgeçmeleri yolunda çalışmalar yapılır ve sonuç alınamaması hâlinde, beslenmelerine kurum hekimince belirlenen rejime göre uygun ortamda başlanır."

(2) Beslenmeyi reddederek açlık grevi veya ölüm orucunda bulunan hükümlülerden, birinci fıkra gereğince alınan tedbirlere ve yapılan çalışmalara rağmen hayati tehlikeye girdiği veya bilincinin bozulduğu hekim tarafından belirlenenler hakkında, isteklerine bakılmaksızın kurumda, olanak bulunmadığı takdirde derhâl hastaneye kaldırılmak suretiyle muayene ve teşhise yönelik tıbbi araştırma, tedavi ve beslenme gibi tedbirler, sağlık ve hayatları için tehlike oluşturmamak şartıyla uygulanır.

(3) Yukarıda belirtilen hâller dışında, bir sağlık sorunu olup da muayene ve tedaviyi reddeden hükümlülerin sağlık veya hayatlarının ciddi tehlike içinde olması veya ceza infaz kurumunda bulunanların sağlık veya hayatları için tehlike oluşturan bir durumun varlığı hâlinde de ikinci fıkra hükümleri uygulanır.

(4) Bu maddede öngörülen tedbirler, kurum hekiminin tavsiye ve yönetimi altında uygulanır. Ancak, kurum hekiminin zamanında müdahale edememesi veya gecikmesi hükümlü için hayati tehlike doğurabilecek ise, bu tedbirlere ikinci fıkra da belirtilen şartlar aranmaksızın başvurulur.

(5) Bu madde uyarınca hükümlülerin sağlıklarının korunması ve tedavilerine yönelik zorlayıcı tedbirler, onur kırıcı nitelikte olmamak şartıyla uygulanır.”

28. 26/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 2. maddesine göre idari dava türlerinden biri de idari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davalarıdır.

29. 2577 sayılı Kanun’un 13. maddesine göre idari eylemlerden hakları ihlal edilenlerin idari dava açmadan önce bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her hâlde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gereklidir. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi hâlinde bu konudaki işlemin tebliğini izleyen günden itibaren veya istek hakkında otuz gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren dava süresi içinde dava açılabilir.

2. İdari Yargı Uygulaması

30. Yakınları ceza infaz kurumunda ölen kişilerin ölümün meydana gelmesinde kamu makamlarının ve/veya görevlilerinin ihmali olduğu iddiasıyla açtıkları tam yargı davalarında idari yargı mercileri, davalı idarenin hizmet kusurunun bulunup bulunmadığı konusunda bir değerlendirme yapmakta ve hizmet kusurunun tespit edildiği hâllerde bu kişilere, uğradıkları maddi ve manevi zararlar nedeniyle tazminat ödenmesine karar vermektedir.

a. Hizmet Kusurunun Bulunmadığı Sonucuna Varılan Kararlardan Örnekler

31. Danıştay Onuncu Dairesinin 15/10/2019 tarihli ve E.2015/222, K.2019/6668 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

“...

İlk Derece Mahkemesi kararının özeti: ... davacılar yakınının sağlık durumuna uygun olarak cezaevinin psikososyal servisinde kalmakta olduğu ve düzenli olarak psikiyatri doktoru tarafından tedavisinin ve kurum psikoloğu tarafından takibinin yapıldığı, ayrıca

Elazığ Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda kaldığı süre boyunca intihar eğilimi göstermediği gibi intiharı ima edici herhangi bir söz ya da davranışının bulunmadığının anlaşıldığı, dolayısıyla davacılar yakınının intihar hazırlığının ve intiharı sessizlik içerisinde gerçekleşmiş olması nedeniyle, davalı idarenin söz konusu intihar eylemini engelleme hususunda gerekli önlemlerin alınmamasında hizmet kusurunun bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

...

KARAR SONUCU :

Açıklanan nedenlerle;

1. Davacının temyiz isteminin reddine,

2. Davanın reddi yolundaki Elazığ 1. İdare Mahkemesinin 30/09/2014 tarih ve E:2014/64, K:2014/1163 sayılı temyize konu kararının ONANMASINA ... karar verildi."

32. Danıştay Onuncu Dairesinin 11/11/2019 tarihli ve E.2014/1797, K.2019/7683 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

İlk Derece Mahkemesi kararının özeti: ... gerek cezaevi memurları hakkında yapılan adli soruşturma ve disiplin soruşturması kapsamında, gerekse de ölüm olayı ile ilgili yapılan ceza soruşturması kapsamında müteveffanın tutuklu kaldığı süre içerisinde intihar eğilimi gösterdiği, intiharı ima edici herhangi bir söz ya da davranışta bulunduğu yönünde bir bilgi ve belgenin bulunmadığı, psikolojik durumu hakkında o anda cezaevi idaresinin elinde bulunan göstergeler dikkate alındığında, intihar hazırlığının ve intiharı sessizlik içinde gerçekleştirildiği, intihar eyleminde kullanılan ipin Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmeliğin 13. maddesi uyarınca tutukluların koğuştta bulundurulabileceği eşyalardan olduğu, davalı idare tarafından müteveffanın intiharının engellenmesi hususunda gerekli önlemlerin alınmadığı ve intihar nedeniyle davalı idarenin kusurlu olduğu sonucuna ulaşılmasının mümkün olmadığı gerekçesiyle maddi ve manevi tazminat isteminin reddine karar verilmiştir.

...

KARAR SONUCU :

Açıklanan nedenlerle;

1. Davacıların temyiz istemlerinin reddine,

2. Mersin 2. İdare Mahkemesinin 21/11/2013 tarih ve E:2012/1103, K:2013/972 sayılı kararının ONANMASINA ... karar verildi."

33. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 25/9/2023 tarihli ve E.2023/834, K.2023/1721 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Dava dosyasının incelenmesinden; dava konusu olayla ilgili olarak, ceza evi idarecileri ve personeli hakkında, Van Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından adli soruşturma, Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü tarafından ise disiplin soruşturması başlatıldığı, adli soruşturma sonucunda anılan Başsavcılık tarafından 'Kovuşturmaya Yer Olmadığına', disiplin soruşturması sonucunda ise 'Disiplin Yönünden Ceza Verilemesine Yer Olmadığına' karar verildiği,

Bahse konu soruşturmalar kapsamında alınan ifadeler ile toplanan deliller birlikte değerlendirildiğinde; davacılar yakınının vefatından bir gün önce kardeşleri ile telefon görüşmesi yaptığı, bu görüşmenin Van M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü'nce çözümlenerek 03/05/2010 tarihli tutanağın düzenlediği,

Bahse konu tutanakta, müteveffa [N.Y.nin], N. isimli kız arkadaşına yazdığı mektubun kız arkadaşının abisi tarafından okunması üzerine adı geçen bayanın abisi tarafından dövülerek kolunun kırıldığı ve bir ay yatakta kaldığı bilgisinin kardeşi tarafından telefon görüşmesinde [N.Y.] ile paylaşıldığı, bu telefon görüşmesinin yapıldığı gün (30/04/2010) [N.Y.nin], Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü'ne verdiği ve aynı gün kayıtlara geçen dilekçe ile çok acayip şekilde olduğunu, psikolojisinin bozulduğunu, kendisine zarar verebileceğini, bu nedenle hücreye gitmek istediğini bildirdiği,

Müteveffa [N.Y.nin] bu talebi üzerine, iki infaz koruma baş memuru tarafından ikna edilmeye çalışıldığı, ancak adı geçenin kafasını dinlemek istediğini, müşahedeye alınma talebinin uygun görülmemesi halinde kendisine ve koğuştaki diğer hükümlülere zarar verebileceğini belirtmesi üzerine, İdare ve Gözlem Kurulunun 30/04/2010 tarihli kararı ile adı geçenin tedbiren 2 günlüğüne müşahade bölümüne alınmasına karar verildiği,

Olay hakkında ifadelerine başvuru, gerek ceza evi idarecileri ve personelinin gerekse içlerinde müteveffanın akrabasının (teyze oğlu) da bulunduğu diğer hükümlülerin beyanları incelendiğinde, müteveffa [N.Y.nin] arasının gerek ceza evi idaresi gerekse diğer hükümlüler ile iyi ve sevilen bir kişi olduğu, müşahadeye girmeden önce koğuştaki top oynadığı ve arkadaşları ile şakaştığı, intihar edeceğine ilişkin herhangi bir söylem ya da bunu ima edecek bir davranışta bulunmadığı, müşahade bölümünün ise, hükümlü koğuşları ile aynı koridorda bulunduğu, müteveffanın müşahadeye alındıktan sonra nöbetçiler tarafından sık sık kontrol edildiği ve anormal bir durumun saptanmadığı, buna rağmen adı geçenin kendini yatak çarşafı ile odanın demir parmaklıklarına asmak suretiyle intihar ettiği anlaşılmaktadır.

İdareye bağlı cezaevlerinde bulunan kişilerin sağlıklarından ve can güvenliklerinden davalı idare sorumlu olmakla birlikte, davacılar yakınının kardeşleri ile yaptığı telefon görüşmesi sonrasında verdiği dilekçeye istinaden, tedbiren iki günlüğüne kalabalık koğuş ortamından çıkarılıp tek kişilik müşahade odasına alındığı, ancak buna rağmen bir gün sonra intihar ettiği görülmektedir.

Bu durumda, dava konusu olayda davalı idareye atfedilebilecek herhangi bir hizmet kusuru bulunmadığı anlaşılmakla, davacılar maddi ve manevi tazminat ödenmesine hukuken imkan bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

...

b. Hizmet Kusurunun Bulunduğu Sonucuna Varılan Kararlardan Örnekler

34. Danıştay Onuncu Dairesinin 19/2/2020 tarihli ve E.2016/4989, K.2020/679 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

“... ”

İlk Derece Mahkemesi kararının özeti: ... meydana gelen olayda akıl hastası olduğu sağlık kurulu raporu ile tespitli bulunan ve intihara meyilli olduğu idare tarafından bilinen davacıların çocuğuna ilişkin gerekli koruma ve güvenlik önlemlerinin alınmadığı belirtilerek davacıların duydukları elem ve ızdırabı kısmen de olsa gidermek amacıyla davacıların manevi tazminat istemlerinin 60.000,00 TL'lik kısmının kabulüne fazlaya ilişkin taleplerin reddine karar verilmiştir.

...

KARAR SONUCU :

Açıklanan nedenlerle;

1. Davalı idarenin temyiz isteminin reddine,

2. Ankara 1. İdare Mahkemesinin 17/02/2016 tarih ve E:2016/413, K:2016/405 sayılı temyize konu kararının ONANMASINA ... karar verildi.”

35. Danıştay Onuncu Dairesinin 29/6/2021 tarihli ve E.2016/2734, K.2021/3717 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

“... ”

İlk Derece Mahkemesi kararının özeti: ... davacıların yakını [M.G.nin] ceza infaz kurumu yönetimine yaşadığı cilt sorunları nedeniyle kullandığı ilaçlardan ötürü belli bir süre çıplak durması gerektiğini, tek başına kalabileceği bir ortam sağlanmasını, can güvenliğinin bulunmadığını, hasımları ile aynı koğuşta kalmaya zorlandığını belirterek müteaddit defalar başvuruda bulunduğu ve bu sebeple birçok defa açlık grevine girdiği, daha önce psikolojik sorunları nedeniyle Manisa Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinde tedavi gören ve ilaç içmek suretiyle intihara teşebbüs eden hükümlüye disiplin cezaları verildiği, psikolojik sorunlar yaşadığı açık olan ve bu sebeple intihar eğilimi gösteren [M.G.nin] tam teşekküllü bir ruh ve sinir hastalıkları hastanesine sevkini yapılarak etkili bir tedavi imkanının sağlanmadığı, ceza infaz kurumunun psiko-sosyal yardım servisinin karşılıklı görüşmeden öteye gitmeyen yetersiz müdahalesi ile yetinildiği, yaşadığı psikolojik sorun ile uygun ve etkili bir tedavi imkanı sağlanmadığından intihara eğilimi olan [M.G.nin] ölümünde davalı idarenin %50 oranında kusurlu olduğu ... manevi tazminat istemlerinin ise, olayın gelişimi, davacı çocukların olay tarihindeki yaşları ve davalı idarenin kusur oranı dikkate alınarak kabulüne ve her bir davacı için ayrı ayrı olmak üzere 10.000,00'er TL manevi tazminatın davalı idarece davacılar a ödenmesine karar verilmiştir.

...

KARAR SONUCU :

Açıklanan nedenlerle;

1. Davalı idarenin temyiz isteminin kısmen kabulüne, kısmen reddine,

2. Davanın kısmen kabulüne, kısmen reddine ilişkin İzmir 4. İdare Mahkemesinin 25/02/2016 tarih ve E:2014/1949, K:2016/339 sayılı kararının temyize konu manevi tazminat istemlerinin kabulüne ilişkin kısmının ONANMASINA ... karar verildi.”

36. Danıştay Onuncu Dairesinin 11/4/2023 tarihli ve E.2020/5103, K.2023/1958 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

“ ...

Edirne İdare Mahkemesince bozmaya uyularak verilen 02/07/2020 tarih ve E:2018/1254, K:2020/647 sayılı temyize konu kararlar; Adli Tıp Kurumu raporu uyarınca davacılar yakınına uygulanan tedavi ve muayenelerde tıbbi uygulama hatası bulunmadığından, olayda davalı Sağlık Bakanlığına atfedilebilecek bir kusur bulunmadığı, bununla birlikte Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 13/04/2016 tarih ve E:2015/1141, K:2016/1544 sayılı bozma kararında da belirtildiği üzere psikolojik sorunları olduğu açık olan davacılar yakınının, konulmuş olduğu tek kişilik koğuşunda yeterli gözetim ve denetim altında tutulmaması nedeniyle intihar etmesinde davalı Adalet Bakanlığının hizmet kusurunun bulunduğu, davacıların zararlarının davalı Adalet Bakanlığınca karşılanması gerektiği gerekçesiyle 05/12/2019 kayıt tarihli aktüerya bilirkişi raporu doğrultusunda davanın kısmen kabulü ile ... takdiren her bir davacı için ayrı ayrı 25.000,00 TL manevi tazminatın ödenmesine, fazlaya ilişkin maddi ve manevi tazminat istemlerinin reddine karar verilmiş; davalı Sağlık Bakanlığı yönünden herhangi bir hüküm kurulmamıştır.

...

KARAR SONUCU :

Açıklanan nedenlerle;

1. Tarafların temyiz istemlerinin kısmen reddine, kısmen kabulüne,

2. Edirne İdare Mahkemesinin 02/07/2020 tarih ve E:2018/1254, K:2020/647 sayılı temyize konu kararının; manevi tazminata ilişkin kısımlarının ONANMASINA ... karar verildi.”

37. Danıştay Onuncu Dairesinin 13/5/2024 tarihli ve E.2020/648, K.2024/1861 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

“ ...

Her ne kadar olayla ilgili olarak, kurum personeli hakkında yapılan adli ve idari soruşturma sonucunda, idari yönden Kayseri 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü Disiplin Amirliğinin 10/09/2018 tarih ve K:2018/38 sayılı kararı ile personelin olayda herhangi bir kusur ve ihmalinin olmadığı gerekçesiyle ‘disiplin cezası verilmesine yer olmadığına’ karar verilmiş, yine konu hakkında Bünyan Cumhuriyet Başsavcılığınca Ceza İnfaz Kurumu personeli hakkında ‘Görevi Kötüye Kullanmak Suçundan’ yürütülen adli soruşturmada 30/05/2019 tarih ve 2019/58 Soruşturma, 2019/412 sayılı karar ile Kovuşturmaya Yer Olmadığına karar verilmiş ise de, müteveffanın vefat ettiği 09/07/2018 tarihine kadar geçen süreçte 05/04/2018 tarihinde vücuduna jiletle kesikler oluşturarak ve 08/07/2018 tarihinde yirmi tane ağrı kesici ilaç içerek intihara kalkıştığı, ayrıca intihar olayının gerçekleştiği gün müteveffanın annesi ile yapmış olduğu telefon görüşmesinde ölmek istediğinden bahsettiği, bütün bunlar dikkate alındığında müteveffanın intihara meyilli olduğu anlaşılmıştır.

Öte yandan, Mahkeme kararında müteveffanın psiko-sosyal servisle yapılan görüşmelerde intihar edebileceği yolunda herhangi bir tespite yer verilmediği belirtilse de, Kayseri Şehir Hastanesinin 08/07/2018 tarihli hasta sevk formunda müteveffanın mahkum koğuşu bulunan psikiyatri kliniğine sevkinin uygun olduğunun bildirilerek ön tanımda 'madde kullanım bozukluğu mu yoksa ani gelişen intihar olayı mı' olduğu yönünde soru işareti konulduğu, intihara eğilimli müteveffanın 09/07/2018 tarihinde Kayseri Eğitim ve Araştırma Hastanesinden dönüşünde tek kişilik oda yerine çoklu odalardan birine yerleştirildiği, idarece ivedi önlemler alınmadığı, sevk sürecinde daha dikkatli takip ve gözlem yükümlülüğünün yerine getirilmediği görülmektedir.

Tüm bu açıklamalar birlikte değerlendirildiğinde somut olayda, idarenin yürüttüğü kamu hizmetinin gereği olarak gözetim ve koruması altında bulunan hükümlünün yaşam hakkı ile beden ve ruh bütünlüğünü korumaya yönelik gerekli önlemleri almayarak, gözlem, inceleme, değerlendirme ve takip yükümlülüğünü yerine getirmeyerek, yeterli dikkat ve özeni göstermeyerek hizmeti kusurlu işlettiği sonucuna varılmakta olup, Bölge İdare Mahkemesince hizmet kusuru nedeniyle davalı idarenin tazminle sorumlu tutulması gerekmektedir.

...

38. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 23/5/2024 tarihli ve E.2024/372, K.2024/1151 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

“...

İlk Derece Mahkemesi kararının özeti: Ordu İdare Mahkemesinin 02/07/2015 tarih ve E:2014/1168, K:2015/997 sayılı kararıyla;dava konusu uyuşmazlıkta müteveffanın psikolojik rahatsızlığının olduğu ve hastanenin psikiyatri servisine sevkine karar verildiği halde, müteveffanın durumunun acil olduğu fark edilmeyerek müşahede koğuşuna götürüldüğü, ilaçlarını içmediği ve Ünye Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma esnasında müşahede nöbetçisi olan infaz koruma memurunun verdiği ifadesinde, ziyaretçisi gelirse kendisini öldürebileceği gerekçesiyle başında iki memurun bulunmasını istediği gibi psikolojisinin sağlıklı olmadığını gösterebilecek ifadeler kullandığı halde davalı idare görevlilerince bu sürecin farkedilmediği ve idarenin bu süreci engelleyebilecek önlemleri almadığı, cezaevi yönetiminin gözetimi ve denetimi altında bulunan hükümlülerin yaşama hakkının korunması konusundaki kamu hizmetinin kurulmasında, personel istihdamında ve hizmetin işleyişinde yeterli önlemi alamayarak, bu olayın meydana gelmesinde idarenin hizmet kusurunun bulunduğu sonuç ve kanaatine varıldığı, bu haliyle dava konusu olay nedeniyle yakınına kaybeden davacıların ağır bir elem ve üzüntü duyacağı açık olduğundan, duyulan elem ve ızdırabı kısmen de olsa giderilmesi için davalı idarece, hizmet kusurunun yoğunluğu, olayın oluş şekli, zararın niteliği ve davacıların ilgiye yakınlık derecesi dikkate alındığında takdire; ... her birine 5.000,00 TL olmak üzere toplam 40.000,00 TL manevi tazminatın idareye başvurusunun yapıldığı tarihten itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte davacılar ödemesi, bu miktarı aşan tazminat talebinin ise reddi gerektiği gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne, kısmen reddine karar verilmiştir.

Daire kararının özeti:..

Bu itibarla, davalı idarenin olayda hizmet kusuru bulunduğundan hareketle, davanın kısmen kabulü, kısmen reddi yönündeki İdare Mahkemesi kararının, davanın kısmen kabulüne ilişkin kısmında hukuki isabet bulunmadığı sonucuna varılarak Ordu İdare Mahkemesinin 02/07/2015 tarih ve E:2014/1168, K:2015/997 sayılı kararının kısmen kabule ilişkin kısmının bozulmasına karar verilmiştir.

...

KARAR SONUCU:

Açıklanan nedenlerle;

1. Davalı idarenin temyiz isteminin reddine,

2. Davanın kısmen kabulüne ilişkin Ordu İdare Mahkemesinin temyize konu 21/12/2023 tarih ve E:2023/1558, K:2023/1514 sayılı ısrar kararının ONANMASINA ... karar verildi."

39. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 26/6/2024 tarihli ve E.2023/2084, K.2024/1416 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Uyuşmazlıkta ısrara ilişkin husus, davacılar yakınının Metris 1 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutuklu olarak tek kişilik odada kalmakta iken 09/07/2014 tarihinde havalandırmada bulunduğu çamaşır ipi ile kendisini asmak suretiyle intihar etmesi sonucu meydana gelen ölüm olayında davalı idarelerin hizmet kusurunun bulunup bulunmadığına ilişkindir.

Söz konusu olay kapsamında görevi kötüye kullanma ve taksirle ölüme neden olma suçundan yargılaması Bakırköy 45. Asliye Ceza Mahkemesinde yapılan davalı idarede görevli personellerin Mahkemenin 08/02/2016 tarih ve E:2015/54, K:2016/194 sayılı kararı ile beraatlerine karar verilmiş ise de idarenin hizmet kusuru sadece personelin kusurundan ileri gelmemektedir. Nitekim hizmetin kötü işlenmesi, geç işlenmesi ve işlememesinin klasik anlamda hizmet kusuruna sebebiyet vereceği açıktır. Bu bakımdan Metris 1 nolu T Tipi Ceza İnfaz Kurumu İç Yönetmeliği'nin 30. maddesinde yer alan, 'Ancak, güvenlik açısından sakınca görülen durumlarda ip verilmeyebilir' hükmüne rağmen akıl hastalığı bulunan bir kişinin intihar edebileceği öngörülerek olayı gerçekleştirdiği çamaşır ipine ulaşmasının engellenmesi yönünde gerekli kontrol ve denetim mekanizmasının kurulmamış olması idari hizmetin kötü işlediğinin kanıtıdır. Ayrıca, akıl sağlığının yerinde olmadığı Ceza İnfaz Kurumu tarafından bilinmesine karşın müteveffanın daha kapsamlı kontrolünün sağlanması için müşahade ve gözlem odasında tutulması gerekirken tek kişilik odaya alınmasında da davalı Adalet Bakanlığının hizmet kusurunun bulunduğu görülmektedir.

Diğer davalı Sağlık Bakanlığı açısından ise, müteveffanın Ceza İnfaz Kurumu tarafından acil notu düşülerek hastaneye sevkini sağlanması üzerine Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinde 08/07/2014 tarihinde yapılan muayenesinde ön tanı olarak 'Atipik psikoz' tanısı konulduğu, ancak tutuklu servisinde yer olmadığı gerekçesi ile yatış yapılmadığı, bu nedenle müteveffa hakkında acilen yatırılmasını gerektiren bir psikopatoloji saptanmadığı belirtilerek ve ilaç yazılarak 10 gün sonra tekrar kontrol edilmesi yönünde tedavi planlandığı görülmekte olup, tanı ve tedavi için yatışı yapılması gerektiği davalı idarece kabul edilen bir hastanın tutuklular servisinde yer olmadığı gerekçesi ile yatışının yapılmamasında davalı idarenin hizmet kusurunun bulunduğu açıktır. Nitekim davalı idareden beklenenin, ihtiyaçlara uygun kapasitenin sağlanması ve/veya yatışa uygun başka bir hastanenin bulunarak sevkini sağlanması olduğu dikkate alındığında davalı Sağlık Bakanlığının yetkili ve görevli olduğu bir konuda gerekli koşulları sağlamamak suretiyle kusurlu davrandığı anlaşılmaktadır.

Bu bakımdan, yukarıda yer verilen açıklamalar doğrultusunda davalı idarelerin sunmuş olduğu hizmetin kusurlu işlediği sonucuna varıldığından temyizen incelenen kararın ısrara ilişkin kısmı usul ve hukuka uygun olup, temyiz dilekçelerinde ileri sürülen iddialar kararın ısrara konu bu kısmının bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir.

...

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin İlgili Maddeleri

40. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) “İnsan haklarına saygı yükümlülüğü” başlıklı 1. maddesi şöyledir:

“Yüksek Sözleşmeci Taraflar kendi yetki alanları içinde bulunan herkesin, bu Sözleşme'nin birinci bölümünde açıklanan hak ve özgürlüklerden yararlanmalarını sağlarlar.”

41. Sözleşme'nin “Yaşam hakkı” başlıklı 2. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

“Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur...”

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Konuyla İlgili İçtihadı

a. Mahpusların Yaşamlarının Özellikle Kendi Eylemlerine Karşı Korunması Yönünden

42. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre Sözleşme'nin 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilk cümlesi, devlete yalnızca kasten ve hukuka aykırı olarak cana kıymaktan kaçınmasını değil aynı zamanda kendi yetki alanı içinde bulunan kişilerin yaşamlarını korumak için uygun adımları atmasını da emreder (*L.C.B/Birleşik Krallık*, B. No: 14/1997/798/1001, 9/6/1998, § 36; *Valentin Câmpeanu Adına Hukuki Kaynaklar Merkezi/Romanya* [BD], B. No: 47848/08, 17/7/2014, § 130).

43. Yaşamı korumak için gerekli tüm tedbirleri alma yönündeki pozitif yükümlülük; her şeyden önce devletlerin yaşam hakkının tehlikeye atılmasının etkili bir şekilde önlenmesi ve caydırılmasını amaçlayan yasal ve idari bir çerçeveyi yürürlüğe koyma konusunda öncelikli bir görevi olduğu anlamına gelmektedir (birçok karar arasından bkz. *Cavit Tınarlıoğlu/Türkiye*, B. No: 3648/04, 2/2/2016, § 86; *Ceyhan/Türkiye*, B. No: 5576/19, 3/12/2024, § 61).

44. Modern toplumlarda polislik yapmanın zorlukları, insan davranışlarının öngörülemezliği ve öncelikler ile kaynaklar açısından yapılması gereken operasyonel seçimler göz önünde bulundurulduğunda pozitif yükümlülüğün kapsamı, yetkililere imkânsız veya orantısız bir yük getirmeyecek şekilde yorumlanmalıdır. Buna göre yaşama yönelik olduğu iddia edilen her risk, yetkililer için bu riskin gerçekleşmesini önlemek için operasyonel tedbirler alma yönünde bir Sözleşme gerekliliği doğurmayabilir. İntihar eğilimi olan bir mahpusla ilgili olarak pozitif bir yükümlülüğün doğması için yetkililerin, belirli bir bireyin hayatına yönelik gerçek ve yakın bir riskin varlığını bildiklerinin veya o sırada

bilmeleri gerektiğinin ve eğer öyleyse yetkileri kapsamında, makul bir şekilde değerlendirildiğinde bu riskin gerçekleşmesini engellemesi beklenebilecek tedbirleri almadıklarının tespit edilmesi gerekir (*Keenan/Birleşik Krallık*, B. No: 27229/95, 3/4/2001, §§ 89-93; *Çoşelav/Türkiye*, B. No: 1413/07, 9/10/2012, § 54).

b. Etkili Yargısal Sistem Kurmaya İlişkin Usul Yükümlülüğü Yönünden

i. Genel Olarak

45. AİHM'e göre devletin yaşam hakkını koruma yükümlülüğü, pozitif maddi yükümlülükler yanında etkili bir yargısal sistem kurma yönünde pozitif usul yükümlülüğünü de içermektedir. Bir başka ifadeyle ölümün söz konusu olduğu veya yaşamın tehlikeye atıldığı hâllerde devletin yaşam hakkını koruma görevi; gerçekleri derhâl tespit edebilecek, kusurlu olanları sorumlu tutabilecek ve mağdura uygun telafi sağlayabilecek etkili bir bağımsız yargı sistemi kurma yükümlülüğünü de içermektedir (birçok karar arasından bkz. *Valentin Câmpeanu Adına Hukuki Kaynaklar Merkezi/Romanya*, § 132; *Nicolae Virgiliu Tănase/Romanya* [BD], B. No: 41720/13, 25/6/2019, §§ 137, 139, 157).

46. Anılan usul yükümlülüğünün gerektirdiği soruşturma türü, yaşam hakkına yapılan müdahalenin niteliğine göre değişmektedir. Kasıtlı olarak ölüme sebebiyet verildiği ya da yaşamın kasıtlı olarak tehlikeye atıldığı durumlarda genellikle ceza soruşturması yürütülmesi gereklidir. Kasıtsız olarak ölüme sebebiyet verilmesi ve/veya hayatların kasıtsız olarak tehlikeye atılması durumunda ise etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğü, her türlü sorumluluğun ortaya konulmasına ve mağdurların (veya yakınlarının) uygun bir medeni tazminat elde edebilmelerine imkân veren hukuki yolların (hukuk mahkemelerinde tek başına veya ceza mahkemelerindeki bir başvuru yolu ile bağlantılı olarak) sunulması yoluyla da yerine getirebilir. Devlet görevlilerinin veya belirli meslek mensuplarının söz konusu olduğu durumlarda disiplin tedbirleri de öngörülebilir (*Valentin Câmpeanu Adına Hukuki Kaynaklar Merkezi/Romanya*, § 132; *Nicolae Virgiliu Tănase/Romanya*, §§ 158, 159). Öte yandan kastın söz konusu olmadığı bazı istisnai hâllerde de Sözleşme'nin 2. maddesinin gereklilikleri etkili bir ceza soruşturması yürütülmesini gerektirebilir. Bu istisnai hâllere;

i. Devlet görevlilerine veya organlarına atfedilebilecek ihmalin bir muhakeme hatasının veya dikkatsizliğin ötesine geçtiği yani söz konusu yetkililerin -muhtemel sonuçların tamamen farkında olarak ve kendilerine verilen yetkileri göz ardı ederek- riskleri önlemek için gerekli ve yeterli tedbirleri almadıkları durumlar (*Tkheldze/Gürcistan*, B. No: 33056/17, 8/7/2021, § 59; tehlikeli faaliyetler bağlamında birçok karar arasından bkz. *Ceyhan/Türkiye*, § 66),

ii. Kamu görevlisi olmayan bir kişinin ilgili mevzuat uyarınca yasal görevlerini isteyerek ve pervasızca ihmal etmesi (*Sinim/Türkiye*, B. No: 9441/10, 6/6/2017, § 63; *Nicolae Virgiliu Tănase/Romanya*, § 160),

iii. Ölümün bir kaza veya başka bir kasıtsız eylemden kaynaklandığının en başından açıkça tespit edilemediği ve hukuka aykırı öldürme hipotezinin en azından olaylara dayanarak savunulabilir olduğu durumlar (*Mustafa Tunç ve Fecire Tunç* [BD], B. No: 24014/05, 14/4/2015, § 133) ile yaşamın şüpheli koşullarda kaybedilmesi (*Al Fayed/Fransa* (k.k.), B. No: 38501/02, 27/9/2007, § 73; *Nicolae Virgiliu Tănase/Romanya*, § 160),

iv. Yaşam kurtarıcı acil tedaviye erişimin reddedilmesi suretiyle hastanın yaşamının bilerek tehlike sokulması ile hastane hizmetlerindeki sistemsel veya yapısal bir işlevsizliğin hastanın yaşam kurtarıcı acil tedaviden mahrum kalması sonucunu doğurduğu ve yetkililerin bu risk hakkında bilgi sahibi oldukları veya bilmeleri gerektiği hâlde bu riskin gerçekleşmesini önlemek ve böylece belirli bir hastanın yaşamı da dâhil tüm hastaların yaşamlarının tehlikeye girmesini önlemek için gerekli tedbirleri almadıkları durumlar (*Lopes de Sousa Fernandes/Portekiz [BD]*, B. No: 56080/13, 19/12/2017, §§ 190-192) örnek gösterilebilir.

47. Ölümün bir kaza veya başka bir kasıtsız eylemden kaynaklandığının en başından açıkça tespit edilemediği ve hukuka aykırı öldürme hipotezinin en azından olaylara dayanarak savunulabilir olduğu durumlar ile yaşamın şüpheli koşullarda kaybedildiği hâllerde kanıt toplama yükümlülüğü, en azından her bir sorumluluğun niteliği netleşene ve yetkililer bir ceza soruşturması yürütmek veya sürdürmek için hiçbir gerekçe olmadığına ikna olana kadar devam eder. Bununla birlikte anılan durumlarda yürütülen ceza soruşturmasında ölümün veya hayatın tehlikeye atılmasının kasıtlı olarak meydana getirilmediği tespit edilirse, istisnai koşullar etkili bir ceza soruşturması yürütülmesini gerektirmedikçe, medeni hukuk yolunun ilke olarak yeterli olduğu kabul edilir (*Nicolae Virgiliu Tănase/Romanya*, §§ 162, 163; *Zinatullin/Rusya*, B. No: 10551/10, 28/1/2020, §§ 34, 35).

ii. Usul Yükümlülüğünün Tazminat Davası Yolunun Başvuruculara Açık Tutulması Suretiyle Yerine Getirilebileceği Hâllere Örnekler

(1) *Repey/Ukrayna* ((k.k.), B. No: 66975/10, 5/8/2020) Kararı

48. Karar, şizofren hastası bir kişinin kaybolmasının ardından yaklaşık iki ay sonra ormanda donarak ölmesinde polisin arama faaliyetlerindeki kusurları nedeniyle yaşam hakkının maddi boyutunun, sözü edilen kusurlara yönelik etkili bir çözüm yolunun olmaması nedeniyle de yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine yönelik iddialara ilişkindir.

49. Başvurucunun oğlunun kaybolmasından yaklaşık iki ay sonra ölü olarak bulunması üzerine arama faaliyetlerine katılan bazı polisler hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır. Bu disiplin soruşturması sonucunda bazı polisler arama faaliyetlerindeki kusurları nedeniyle disiplin cezaları verilmiştir. Bunun yanı sıra arama faaliyetlerinde yer alan bir polis memuru hakkında ceza davası açılmıştır. Bu ceza davasında yargılanan polis memuruna üç suç itham edilmiştir. Bunlar; görevi kötüye kullanma, görevi ihmal ve sahteciliktir. Kişi, görevi kötüye kullanma ve görevi ihmal suçlarının unsurlarının oluşmadığı gerekçesiyle suçsuz bulunmuştur. Kişi, sahtecilik suçundan ise zamanaşımı süresinin dolması nedeniyle beraat etmiştir. Başvurucu olay hakkında ayrıca tazminat davası da açmış ancak daha sonra bu davasını geri çekmiştir.

50. Hükûmet, başvurunun tazminat davası yoluna başvurmaması nedeniyle iç hukuk yollarını tüketmeden başvuru yaptığını ileri sürmüştür.

51. AİHM, ulusal makamların aslında disiplin soruşturması ve ceza soruşturması kapsamında yaptığı araştırmalarla polisin arama sırasında kusurlu davrandığını tespit ettiğini, bu resmi soruşturmaların etkisiz olduğunun söylenemeyeceğini ancak somut olayda tazminat yoluna başvurmayan başvurunun iç hukuk yollarını tüketip tüketmediği sorusunun cevaplanması gerektiğini belirtmiştir. AİHM, bu bağlamda, olayın kasıtlı bir öldürme olayına ilişkin olmadığını, ceza davasının zamanaşımına uğramış olmasının başvurunun oğlunun

kasten öldürüldüğüne dair hiçbir iddia bulunmadığı gözönüne alındığında Sözleşme'nin 2. maddesi kapsamında bir öneme sahip olmadığını, başvurunun polisin arama faaliyetleri sırasında kusurlu davrandığı yönündeki şikâyetiyle ilgili olarak iç hukukta tazminat davası açması mümkünken açmadığını, bu yönüyle Hükümetin iç hukuk yollarının tüketilmediği yönündeki itirazının haklı olduğunu belirterek başvurunun *iç hukuk yollarının tüketilmemesi* ve *açıkça dayanaktan olması* nedenleriyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (anılan kararda bkz. §§ 27-30).

(2) Şengel/Türkiye ((k.k.), B. No: 30965/12, 25/8/2020) Kararı

52. Başvuru, trafik kazasına neden olan kişi hakkında yürütülen ceza davasının uzun sürmesi ve nihayetinde zamanaşımı süresi dolduğundan düşmesine karar verilmesi nedeniyle diğer bazı hakların yanı sıra yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Karara konu olayda kaldırırında yürüten çocuğa çarpan araç sürücüsü hakkında açılan ceza davası zamanaşımı süresinin dolduğu gerekçesiyle düşürülmüştür. Olaydan mağdur olan kişiler, ayrıca tazminat davası açmış ve bu davadan belli bir miktar tazminat almıştır. Başvurucular, ilk derece mahkemesinin hükmettiği tazminat miktarına itiraz etmemiştir.

53. AİHM, olayın kasıtlı bir olay olmayıp kaza olduğunu, Sözleşme'nin 2. maddesinin bu gibi durumlarda mutlaka bir ceza hukuku çözümü gerektirmediğini, başvuruçuların tazminat davasında hükmedilen miktara da itiraz etmediğini belirterek ceza davasının zamanaşımından düşmesine yönelik şikâyetin *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (anılan kararda bkz. §§ 16-19).

(3) Akça ve diğerleri/Türkiye ((k.k.), B. No: 64778/12, 23/11/2021) Kararı

54. Karara konu olayda başvuruçuların iki yakını, jandarma karakolunun dış kısmında bulundukları sırada bu bölgeye silahla giren husumetli oldukları bir kişi tarafından öldürülmüştür. Bu kişilerin olay günü karakol önünde bulunmalarının nedeni, olaydan önceki gün bu kişilerin yakınlarının bir kavgaya karışmış olması ve başvuruçuların yakınlarından birinin o sırada gözaltında tutuluyor olmasıdır. Başvurucular, yakınlarının ölümü üzerine sivil bir kişinin silahla karakola girip yakınlarını öldürmesinde karakolda görev yapan jandarmaların kusurunun bulunduğu iddiasıyla suç duyurunda bulunmuştur. Suç duyurusu sonrasında ilgili bazı kamu görevlileri hakkında ceza davası açılmış ancak bu dava hakkında dava zamanaşımı süresinin dolduğu gerekçesiyle düşme kararı verilmiştir. Bunun üzerine başvuruçular; yakınlarının yaşamının korunamaması nedeniyle yaşam hakkının maddi boyutunun, ceza davasının zamanaşımından düşmesi nedeniyle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiği iddiasıyla AİHM'e başvurmuştur.

55. Hükümet, başvuruçuların tam yargı davası yoluna başvurmayarak iç hukuk yollarını tüketmeden başvuru yaptıklarını ileri sürmüştür.

56. AİHM, başvuruçuların kamu görevlilerine yönelik şikâyetlerinin ihmalle ilgili olduğunu, jandarma görevlilerinin faili güvenlik kontrollerinden geçirmedikleri yönündeki iddia konusu ihmalkâr davranışlarının -olayın gerçekleştiği alanın jandarmanın kontrolü altında olduğu konusunda ihtilaf olmakla birlikte bu alanın jandarmanın kontrolü altında olduğu varsayılsa dahi- ceza hukuku yoluna başvurulmasını gerektiren bir muhakeme hatasının veya dikkatsizliğin ötesine geçmediğini, somut olayda mağdurlara tanınan tam yargı davası yolunun devletin sahip olduğu pozitif yükümlülükleri yerine getirmek için yeterli görülebileceğini ancak somut olayda başvuruçuların tam yargı davası açmadıklarını

belirterek Hükûmetin itirazını kabul etmiş ve başvuruyu *iç hukuk yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez bulmuştur (anılan kararda bkz. §§ 9, 10).

(4) *Ibrić ve Petrović/Sırbistan* ((k.k.), B. No: 33322/17, 30/8/2022) Kararı

57. AİHM, bir motosiklet ile arabanın çarpışması sonucunda motosiklet sürücüsünün ölmesi üzerine yürütülen ceza soruşturması sonrasında yapılan *Ibrić ve Petrović/Sırbistan* başvurusunda, savcının başvurucuların gösterdiği tanıkları dinlememesi ve motosikletin makine mühendisince incelenmemesi nedeniyle etkili soruşturma yürütme yükümlülüğünün ihlal edildiğine yönelik iddiayı incelemiş ve başvuruyu *iç hukuk yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez bulmuştur. AİHM bu sonuca varırken şu hususları esas almıştır:

i. Başvurucuların şikâyetleri, kasıtlı bir eylem iddiasını içermemektedir. Kazanın meydana geldiği koşullar da bu yönde şüphe uyandıracak nitelikte değildir. Bu durumda etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğünün yerine getirilmesi için tazminat davası yeterlidir.

ii. Başvurucular, neden tazminat davası açmadıklarını açıklamamış; bu yolun etkisiz olduğunu veya tazminat davasının karara bağlanmasının yalnızca savcının bulgularına dayanacağını ve iddialarına göre bu bulguların önemli delillerin toplanmasındaki iddia edilen eksikliklerle lekelendiğini ileri sürmemiştir. Ayrıca tazminat davasında savcı tarafından ifadeleri alınmayan tanıkların dinlenmesi ve motosikletin bir makine mühendisi tarafından incelenmesi de dâhil olmak üzere tüm delillere dayanarak incelenmeyeceği yönünde hiçbir iddiada bulunmamıştır (anılan kararda bkz. §§ 11-15).

(5) *Vural ve diğerleri/Türkiye* ((k.k.), B. No: 57272/19, 9/7/2024) Kararı

58. Başvuru, sözleşmeli uzman çavuş olarak görev yapan kişinin iş yerinde ölümünün etkili şekilde soruşturulmadığı iddiasına ilişkindir.

59. Başvurucular, olay hakkında yürütülen ceza soruşturmasının kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlar neticelenmesi üzerine olayın cinayet olabileceğini ancak etkili bir ceza soruşturması yürütülmediği için olayın aydınlatılmadığını belirterek Anayasa Mahkemesine başvurmuştur. Anayasa Mahkemesi başvurunun *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir. Bunun üzerine başvurucular, olayın etkili şekilde soruşturulmadığı iddiasıyla AİHM'e başvurmuştur.

60. Hükûmet, başvurucuların açtığı tam yargı davasının derdest olması nedeniyle iç hukuk yollarını tüketmedikleri itirazını ileri sürmüştür. Başvurucular, idari yargı yolunun ceza soruşturmasına yönelik şikâyetleriyle hiçbir bağlantısı olmadığını belirterek Hükûmetin itirazına cevap vermiştir.

61. AİHM; somut olayda cinayet iddiasını destekleyebilecek herhangi bir ipucu veya herhangi bir delil bulunmadığını, bu koşullar altında kendi görevinin devletin sorumlulukların tespit edilmesini ve mağdurlara tazminat ödenmesini sağlayacak etkili ve bağımsız bir yargı sistemi kurma yönündeki usuli yükümlülüğüne uyup uymadığını tespit etmek olduğunu, bu bağlamda idari yargıdaki davanın derdest olduğunu belirterek Hükûmetin itirazını kabul etmiş ve başvurunun iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (anılan kararda bkz. §§ 29-33).

iii. Mahpusların ve Gözaltında Tutulan Şüphelilerin Kamu Görevlilerinin İhmali Sonucu Öldüğüne İlişkin Şikâyetler Özelinde Usul Yükümlülüğü

62. Geçmişinde intihar öyküsü olan ve henüz on altı yaşındayken tutulduğu ceza infaz kurumunda intihar eden bir çocuğun yakınlarının koruma yükümlülüğünün ihlal edildiği ve şüpheli ölüm olayı hakkında yürütülen ceza soruşturmasının etkisiz olduğu iddiasıyla yaptıkları *Çoşelav/Türkiye* (B.No:1413/07, 9/10/2012) başvurusunda AİHM; Hükümetin tazminat davasının Danıştay nezdinde derdest olduğunu belirterek ileri sürdüğü iç hukuk yollarının tüketilmediğine yönelik itirazı; yaşam veya vücut bütünlüğü haklarının kasıtlı olarak ihlal edilmemesi hâlinde etkili bir yargı sistemi kurulmasına ilişkin pozitif yükümlülüğün her davada mutlaka ceza yargılaması yapılmasını gerektirmediği ve mağdurlara medeni, idari veya hatta disiplin ile ilgili hukuk yolları sağlanması durumunda bu yükümlülüğün yerine getirilebileceği ancak tazminat davasının makul bir süre içerisinde ve titizlikle incelenmemesi nedeniyle başvuru yollarının yargılamanın sonucunu beklemek zorunda olmadıkları gerekçesiyle reddetmiştir (anılan kararda bkz. §§ 43, 44, 77, 78).

63. Yakınları ceza infaz kurumunda ölen kişilerin açtıkları tazminat davası sonrasında yakınlarının yaşamının korunmadığı iddiasıyla yaptıkları *Sellal/Fransa* (B. No: 32432/13, 8/10/2015) ve *Isenc/Fransa* (B. No: 58828/13, 4/2/2016) başvuruları esastan incelenmiş ve ceza soruşturmasından sonra süresi içerisinde başvuru yapmadıkları gibi bir gerekçeyle başvuruları kabul edilemez bulunmamıştır. Öyle ki *Isenc/Fransa* kararında intiharın önlenmesinde ceza infaz kurumu ve sağlık hizmetleri arasında işbirliği mekanizmasının olmadığı da kaydedilerek yaşam hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir (Yetkililer tarafından reçete edilmeyen ilaçlardan kaynaklanan zehirlenme sonucu uyuşturucu bağımlısı bir mahkûmun ölümünde kamu makamlarının ihmali olduğuna yönelik şikâyetin tazminat davası üzerine incelendiği başvuru için bkz. *Sahraoui ve diğerleri/Fransa*, B. No: 35402/20, 11/7/2024).

64. Gözaltında meydana gelen intiharın konu edildiği bir başvuruda devletin bir ceza soruşturması kapsamında tutulan kişilerin intihar etmesiyle ilgili sorumluluğuna ilişkin olarak Fransız Yargıtayı tarafından bazı kararlar verdiğine işaret edilip başvuru yolları ceza kovuşturmasından daha fazla esneklik sağlayan ve sonuç olarak farklı başarı olasılığı olan, devletin adalet sisteminin kusurlu işleyişi bakımından sorumluluğunun tespit edilmesine yönelik dava açmaktan muaf tutan bir durumun bulunmadığı belirtilerek Hükümetin tazminat davası açılmadığı gerekçesiyle iç hukuk yollarının tüketilmediği itirazı, yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu yönünden yerinde görülmiştir. Bununla birlikte başvuru yollarının ölüm olayının gerçekleşme koşullarının yeterince aydınlatılmadığı iddiası yaşam hakkının etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu kapsamında ayrıca değerlendirilmiştir (*Benmouna ve diğerleri/Fransa* (k.k.), B. No: 51097/13, 15/9/2015, §§ 45-61).

65. *Bouille/Fransa* (k.k.) B. No: 55761/20, 9/2/2023, §§ 15-18) kararında AİHM, hakkındaki suç ismadi nedeniyle tutulduğu ceza infaz kurumunda intihar eden kişinin yakınlarına ödenen tazminatı dikkate alarak yaşamı koruma yükümlülüğü yönünden başvuru yollarının mağdur sıfatlarının bulunmadığı sonucuna varmıştır aynı konuda benzer yöndeki değerlendirme için bkz. *Molga/Polonya* (k.k.), B. No: 78388/12, 17/1/2017, §§ 65-74). Bu olayda başvuru yollarının yakını tutukevinde tutulmaktadır. Öte yandan *Bouille/Fransa* kararında ölüm olayı nedeniyle yürütülen soruşturmanın yetersizliğine yönelik şikâyet, yaşam hakkının usul boyutu kapsamında ayrıca ele alınmıştır (anılan kararda bkz. §§ 19-26).

66. AİHM'e göre yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlali nedeniyle gözaltı, tutuklama ya da mahkûmiyet kararı nedeniyle nezarethanelerde veya ceza infaz kurumlarında tutulan yakınları intihar eden kişilere maddi ve/veya manevi tazminat ödenmesi konusunda makul bir başarı sunabilecek medeni hukuk yolları sunulmamış ise anılan ihlal iddiası şüphesiz ceza soruşturması üzerine yapılacak başvuruda dile getirilmelidir (*Haugen/Norveç*, B. No: 59476/21, 15/10/2024, §§ 109-119).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

67. Anayasa Mahkemesinin 23/10/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

68. Başvurucuların tam yargı davası yolunu tüketmelerinin ardından yaptıkları başvurunun (B.No:2023/70994) işbu başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

69. Yaşam, adil yargılanma ve etkili başvuru haklarının ihlal edildiğini iddia eden başvurucular, öncelikle yakınlarının yaşamının korunması için gerekli tedbirlerin alınmasında Ceza İnfaz Kurumu görevlilerinin ihmali olduğunu öne sürmüştür. Bu kapsamda başvurucular; *epilepsi* hastası olan ve muayenelerinde *bipolar* hastası adayı olarak teşhis konulan yakınları A.K.nın Ceza İnfaz Kurumunda yaşanan hak ihlalleri nedeniyle sağlık sorunlarının arttığını, epilepsi ve başka nedenlerle yaşadığı depresyon ve krizlerin kronik hâle geldiğini, Ceza İnfaz Kurumu görevlilerinin A.K.nın intihar eğiliminden haberdar olduğu hâlde koruyucu tedbirler almayıp A.K.nın psikolojik yönden kendisine zarar vermeye meyilli olduğu belirlenmesine rağmen A.K.yı tek kişilik odaya almak suretiyle denetim ve gözetim görevini yerine getirmediklerini iddia etmiştir. Başvurucular ayrıca hastalığının derecesi nedeniyle yatarak tedavi edilmesi gereken A.K.nın sağlık kurumuna sevk edilmesinde ve nakledilmesinde ihmal olduğunu, aynı Ceza İnfaz Kurumunda birlikte kaldığı tutuklu ve hükümlülerin yoğun hak kısıtlamaları ile tecrit koşullarının kaldırılması yönündeki taleplerinin karşılanmadığını ileri sürmüştür.

70. Başvurucular, yakınları A.K.nın ölümü hakkında yürütülen ceza soruşturmasının etkili olmamasından da şikâyet etmiştir. Başvurucular, şikâyetleriyle ilgili olarak Başsavcılık tarafından olaya ilişkin soruşturmada gerekli araştırmaların yapılmadığını, Ceza İnfaz Kurumu personeli dışında dinlenen tek tanığın A.K. ile beş gün aynı koğuşta kalan S.T. olduğunu, A.K. ile uzun süre aynı koğuşta kalan tanıkların beyanlarına talepte bulunmalarına rağmen başvurulmadığını, A.K.nın tedavi sürecinde yer alan sağlık personelinin beyanlarının alınmadığını, Ceza İnfaz Kurumu personelinin intihar olayında ihmali açık iken olayı aydınlatmak üzere herhangi bir delil toplanmayıp disiplin soruşturması sırasında alınan muhakkik araştırma raporu ile sınırlı olarak sonuca ulaşıldığını iddia etmiştir.

71. Başvurucular, son olarak idarenin kusuru nedeniyle lehlerine hükmedilen tazminatin yetersizliğinden ve başvuru Kazım Koç yönünden hüküm kurulmamasından yakınmıştır.

72. Bakanlık görüşünde, yaşam hakkının veya fiziksel bütünlüğün ihlaline kasten sebebiyet verilmemiş ise etkili yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülüğün mağdurlara hukuki, idari ve hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının sunulması suretiyle yerine

getirilebileceğine işaret edilerek başvuru lehine hükmedilen tazminatın mağdur sıfatını ortadan kaldırıp kaldırmadığının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca başvuru A.K.nın ölümü hakkında yürütülen ceza soruşturmasında usul güvencelerinden yararlandığı ve lehlerine manevi tazminata hükmedildiği ifade edilmiştir.

73. Başvurular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında ihlal iddialarını yinemiştir.

B. Değerlendirme

74. Olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi yapan Anayasa Mahkemesine göre başvuru A.K.nın yaşamının korunması için gerekli tedbirlerin alınmasında Ceza İnfaz Kurumu görevlilerinin ihmalinin bulunduğuna yönelik iddialarının yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu kapsamında incelenmesi gerekli ve yeterlidir. Bununla birlikte sözü edilen yükümlülüğün A.K.nın ölümü hakkında yürütülen ceza soruşturması mı yoksa A.K.nın ölümünden doğan manevi zararın tazmini istemiyle açılan tam yargı davası temelinde mi ele alınacağını belirlenmesi -Bakanlığın etkili yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülüğün başvuru hukuki, idari hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının sunulması suretiyle yerine getirilebileceğine yönelik iddiası da dikkate alındığında- etkili yargısal sistem kurma yönündeki usul yükümlülüğünün somut olayda hangi soruşturma türünü gerektirdiğinin tespitine bağlıdır.

75. Şimdiye kadar Anayasa Mahkemesine yakınları ceza infaz kurumlarında intihar eden başvuru, yakınlarının yaşamının korunmasında ihmal gösterildiği iddiasıyla çok sayıda başvuru yapmıştır. Bu başvuruların neredeyse tamamı mahpusların ölümü nedeniyle yürütülen ceza soruşturmaları sonrasında yapılmış ve Anayasa Mahkemesince sözü edilen başvurularda başvuru yollarının tüketilmesi konusunda bir eksiklik bulunmamıştır (birçok karar arasında bkz. *Hilmi Moray* [2. B.], B. No: 2013/3053, 21/4/2016; *Nejla Özer ve Müslim Özer* [2. B.], B. No: 2013/3782, 21/4/2016; *Serfinaz Öztürk* [2. B.], B. No: 2014/18274, 21/9/2017; *Recep Kolbasar* [1. B.], B. No: 2014/5042, 26/12/2017; *Emine Doğan ve Fikri Doğan* [2. B.], B. No: 2017/34363, 29/6/2021; *Aysel Tuncel ve Yusuf Ayaz* [2. B.], B. No: 2020/20856, 15/5/2024). Bununla birlikte;

i. Tam yargı davası yolunun tüketilmesi sonrasında yapılan *Ayşe Ekici ve diğerleri* ([2. B.], B. No: 2016/15120, 20/11/2019) başvurusunda başvuru yollarının tüketilmesine ilişkin kabul edilebilirlik ölçütü yönünden açık bir değerlendirme yapılmadan yaşam hakkının ihlal edildiği iddiası kabul edilebilir bulunmuştur.

ii. Ceza soruşturması üzerine yapılan *Çekdar Ekinci ve diğerleri* ([2. B.], B. No: 2017/29633, 13/4/2021, § 129) başvurusunda -somut olayın koşulları gözetilerek- başvuru etkisiz olduğu yönünde bir iddia olmayan tam yargı davası yolunun başvuru şikâyetleri açısından hem idarenin mesuliyetini saptayabilecek hem de gerektiği takdirde zararın ödenmesini sağlayabilecek etkili yargısal yol olduğu değerlendirilerek başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna varılmıştır.

iii. *Mahmut Alkan* ([1. B.], B. No: 2018/7436, 20/10/2021, § 56) başvurusu hakkında verilen kararda yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın her hâlükârda kabul edilemez olması nedeniyle Bakanlık görüşünde dile getirilen tam yargı davası açılmaması nedeniyle ihlal iddiası ile ilgili olarak hukuk sisteminde

mevcut hukuki yolların başvuru öncesinde tüketilmediğine yönelik iddia hakkında değerlendirme yapılmasına gerek görülmediği ifade edilmiştir.

iv. Tam yargı davası üzerine yapılan *A.D.* ([2. B.], B. No: 2020/39912, 3/4/2024) başvurusunda ise başvuru yollarının tüketilmesine ilişkin kabul edilebilirlik ölçütü yönünden bir değerlendirme yapılmadan yaşam hakkının ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksun bulunmuştur.

76. Zorunlu askerlik hizmetini yerine getirirken ateşli silah yaralanması sonucu vefat eden bir kişinin yakını tarafından yapılan *Hülya Karadeniz* ([2. B.], B. No: 2015/19340, 27/6/2018, §§ 62, 63) başvurusunda ise Anayasa Mahkemesi başvurusunun yakınının üçüncü kişi ya da kişilerce kasıtlı olarak öldürüldüğünü ortaya koyan herhangi bir bilgi ve belge bulunmadığına ve etkili bir şekilde yürütülen ceza soruşturması neticesinde olayın cinayet olduğunu ortaya koyan bir veri tespit edilemediği gibi ceza soruşturması neticesinde elde edilen bilgi ve belgelerin askerî yetkililerin mesleki ödevlerine açıkça aykırı davranarak ölüme sebebiyet verdikleri iddiasını da desteklemediğine işaret ederek devletin *etkili bir yargısal sistem kurma* yönündeki pozitif yükümlülüğünün başvurusunun yakınının kendi eylemine karşı korunmadığı iddiası hakkında idari yargı mercileri önünde açabilecek bir tam yargı davası yoluyla yerine getirilmiş sayılabileceğine karar vermiştir. Bu yaklaşım, sonrasında da istikrarlı bir şekilde sürdürülmüştür (*Fatma Taşdemir ve diğerleri* [2. B.], B. No: 2015/18372, 9/1/2019; *Mehmet Mirza Adlığ* [2. B.], B. No: 2015/5408, 23/1/2019; *Satılmış Çağırın ve diğerleri* [1. B.], B. No: 2015/15853, 21/3/2019).

77. Ceza infaz kurumlarında tutulan mahpuslar da zorunlu askerlik hizmetini yapan kişiler gibi devletin gözetimi ve denetimi altında tutulmaktadır. Bu bakımdan *Hülya Karadeniz* kararında benimsenen ve sonrasında sürdürülen yaklaşımın yakınları Ceza İnfaz Kurumunda tutulduğu sırada ölen başvuru sahipleri tarafından yapılan işbu başvuru için de geçerli olup olamayacağının etkili yargısal sistem kurmaya ilişkin usul yükümlülüğüyle ilgili genel ilkeler kapsamında ele alınması gerektiği değerlendirilmiştir.

78. Yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülükleri kapsamında devlet, yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanması sağlayabilecek, yaşam hakkına yönelik müdahaleler ile bu müdahalelerden doğan sorumluluğu tespit edebilecek ve mağdurlara uygun telafi sunabilecek etkili bir yargısal sistem kurmakla da yükümlüdür. Bu yükümlülük, kamu görevlilerinin dâhil olmadığı olaylar yönünden de geçerlidir (bazı değişiklikler birlikte bkz. *Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri* [GK], B. No: 2019/25727, 28/7/2022, § 38).

79. Etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğü, kasıtlı öldürme ya da saldırı veya kötü muameleler sonucu meydana gelen ölüm olayları ile yaşamın kasıtlı olarak tehlikeye atıldığı durumlarda sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verebilecek nitelikte cezai soruşturmalar yürütülmesini gerektirir. Kasıtsız olarak ölüme sebebiyet verilmesi veya yaşamların kasıtsız olarak tehlikeye atılması durumunda ise mağdurlar için hukuki, idari hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması, yükümlülüğünün yerine getirilmesi için yeterlidir (*Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri* [GK], B. No: 2014/14844, 1/12/2016, §§ 62, 63). Bununla beraber etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğü kastın söz konusu olmadığı bazı istisnai hâllerde de ceza soruşturması yürütülmesini gerektirebilir. Bu hâllere;

i. Kamu makamlarının muhakeme hatası veya dikkatsizliği aşan bir kusurunun olduğu yani olası sonuçların farkında olmalarına rağmen söz konusu makamların bireylerin yaşamı için oluşan riskleri bertaraf etmek için yetkileri dâhilinde gerekli ve yeterli önlemleri almadıkları durumlar (*Mehmet Ali Emir ve diğerleri* [2. B.], B. No: 2012/850, 7/11/2013, § 51; *Dilek Genç ve diğerleri* [GK], B. No: 2014/3944, 1/2/2018, § 63; somut olayın koşullarının ceza soruşturmasını gerektirdiği hâllere örnekler için batan bir yük gemisine yönelik arama kurtarma faaliyetlerindeki ihmal bağlamında bkz. *Dilek Genç ve diğerleri*; tren kazası bağlamında bkz. *Burcu Demirkaya ve Yücel Demirkaya* [2. B.], B. No: 2015/1232, 30/10/2018; maden kazası bağlamında bkz. *Naziker Onbaşı ve diğerleri* [2. B.], B. No: 2014/18224, 9/5/2018; *Abdülkadir Yılmaz ve diğerleri* (2) [1. B.], B. No: 2016/13649, 29/1/2020; şehir merkezindeki elektrik panosunun muhafazasındaki ihmal bağlamında bkz. *Selman Tumur ve diğerleri* [2. B.], B. No: 2015/18754, 12/9/2019; kadına yönelik şiddete ilişkin koruyucu ve önleyici tedbirlerin alınmasındaki ihmal bağlamında bkz. *T.A.*; yapı kullanma izni bulunmayan, ticari amaçla kullanılan ve izinsiz patlayıcı madde üretimi yapılan binanın denetlenmesindeki ihmal bağlamında bkz. *Necla Kara ve diğerleri* [1. B.], B. No: 2018/5075, 15/3/2022; kolluk görevlileri tarafından yapılan denetimde hasta olduğu görülen kişinin tedavi ettirilmesinde gösterilen ihmal bağlamında bkz. *Banu Özdemir ve Cansu Özdemir* [1. B.], B. No: 2021/27846, 31/10/2024) ile kamu görevlisi olmayan kişilerin hukuki sorumluluklarını pervasızca ihmal etmeleri sonucu yaşamın tehlikeye atıldığı veya ölümün gerçekleştiği hâller,

ii. Ölümün sağlık durumunun ciddiyeti bilinen ya da bilinmesi gereken hastaya gerekli acil sağlık hizmetinin sunulmaması sonucu meydana geldiği ya da sağlık hizmetlerinde var olan ve yetkililerce bilinen veya bilinmesi gereken ancak ortadan kaldırılması için gerekli önlemlerin alınmadığı sistemsel veya yapısal bir işlevsizliğin hastanın sağlık hizmetlerinden yoksun kalarak ölmesine neden olduğu durumlar (*Ayhan Keçeli ve diğerleri* [2. B.], B. No: 2019/24231, 23/2/2022, § 85; benzer yöndeki değerlendirme için ayrıca bkz. *Kenan Sayın* [1. B.], B. No: 2013/5376, 14/10/2015, § 47) örnek gösterilebilir.

80. Anılan yükümlülük, şüpheli ölüm vakasının söz konusu olduğu hâller ile yaşamın tehlikeye atıldığı olayların gerçekleşme koşullarının belirsiz olduğu hâllerde de ceza soruşturması yürütülmesini gerektirir. Öte yandan bahsi geçen hâllerde yürütülen ceza soruşturmasında ölüm vakasının veya yaşamın tehlikeye atılmasının kasıtlı olarak meydana getirilmediği saptanırsa önceki paragrafta belirtilen istisnai durumlardan biri olmadıkça ve kasıtlı olmayan eylemlerle yapılan müdahaleden doğan sorumluluk belirsiz bırakılmadıkça mağdurlar için hukuki, idari hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli kabul edilebilir (sorumluluğun belirsiz bırakılmaması konusunda bkz. *Kadri Ceyhan* [GK], B. No: 2014/1924, 17/5/2018, § 80; trafik kazasına karışan ikinci sürücünün tespit edilmediği iddiasıyla yapılan ve ceza soruşturmasında olaya karışan sürücünün tespit edilmemesi nedeniyle ihlal sonucuna ulaşılan başvuru için bkz. *Aydın Keskin* [1. B.], B. No: 2019/4746, 17/11/2021).

81. Konuyla ilgili ilkelerin ortaya konulmasından sonra somut olaya dönüldüğünde başvuru sahiplerinin A.K.'nin kasıtlı olarak öldürüldüğüne veya A.K.'nin ölüm nedeninin belirlenmediğine ilişkin bir şikâyetleri olmadığı, herhangi bir detaya yer vermeden A.K.'nin Ceza İnfaz Kurumunda yaşanan hak ihlalleri nedeniyle sağlık sorunlarının arttığını, yaşadığı depresyon ve krizlerin kronik hâle geldiğini ileri sürseler de A.K.'nin intihar sonucu ölümünün Ceza İnfaz Kurumu görevlilerinin ihmali nedeniyle meydana geldiğini iddia

ettikleri anlaşılmıştır. Ayrıca başvuru dosyasındaki bilgi ve belgeler somut olayın etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğünün ceza soruşturması yürütülmesini gerekli kıldığı istisnai hâllerden (bkz. § 79/i, ii) birinin varlığına işaret etmemektedir. Ek olarak idari yargı uygulaması örneklerinden (bkz. §§ 30-39) idari yargı mercilerinin ceza infaz kurumu görevlilerinin ihmali sonucu meydana gelen intihar vakalarından doğan sorumluluğu tespit edip doğan zararın tazmin etme konusunda mağdurlara makul bir başarı sunduğu görülmektedir. Bu sebeple *Hülya Karadeniz* kararındaki yaklaşımın işbu başvuru için de geçerli olduğu, dolayısıyla somut olayda etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğünün başvuru sahiplerinin açtığı tam yargı davası yoluyla da yerine getirilebileceği sonucuna varılmıştır. Bu durumda başvuru sahiplerinin A.K.nın yaşamının korunmadığına ilişkin iddiası, A.K.nın ölümü nedeniyle yürütülen ceza soruşturmasındaki bilgi ve belgeler de dikkate alınarak fakat başvuru sahiplerinin açtığı tam yargı davası temelinde incelenecektir. Başvuru sahiplerinin ceza soruşturmasının etkisizliğine yönelik iddiası ise yaşam hakkının etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu kapsamında ve ölüm olayının gerçekleşme koşullarının tespiti ile ölümden doğan sorumluluğun belirsiz bırakılıp bırakılmadığı bağlamında değerlendirilecektir.

82. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" başlıklı 5. Maddesinin ilgili kısmı ile "Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı" başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Madde 5

Devletin temel amaç ve görevleri ... kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.

Madde 17

Herkes, yaşama .. hakkına sahiptir.

..."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yaşam Hakkının Usul Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

83. Başsavcılık, A.K.nın Ceza İnfaz Kurumunda ölümünün ardından derhâl bir ceza soruşturması başlatmıştır. Bu soruşturma kapsamında olay yeri incelenmiş, ölü muayenesi ve otopsi işlemleri yapılmış, kesin ölüm sebebi hakkında Adli Tıp Kurumu 1. Adli Tıp İhtisas Kurulundan rapor alınmıştır. Böylece A.K.nın ölümünün ası sonucu meydana geldiği saptanmıştır. Bu belirlemeye başvuru sahipleri de gerek soruşturma aşamasında gerek işbu başvuruda karşı çıkmamıştır. Ayrıca Başsavcılık, Ceza İnfaz Kurumu görevlileri hakkında yapılan disiplin soruşturmasına ilişkin tüm bilgi ve belgeleri soruşturma evrakı arasına almış ve olayın gerçekleşme koşullarını belirsiz bırakmamıştır (Bu bilgi ve belgelerin kapsamı için bkz. §§ 11-13). Son olarak başvuru sahipleri; Ceza İnfaz Kurumu görevlilerinin A.K.nın ölümüne neden olduğu iddiasıyla açtıkları tam yargı davasında sadece ceza soruşturmasında toplanan delillerin ve Başsavcılığın vardığı sonucun dikkate alındığını, bu nedenle ceza soruşturmasında var olduğunu iddia ettikleri eksikler nedeniyle olayın meydana gelmesindeki

ihmalin tam yargı davasında tespit edilmesinin mümkün olmadığını ileri sürmemiştir. Bu sebeple somut olayda etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğünün tam yargı davası yoluyla da yerine getirilebileceği dikkate alındığında yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın dayanaktan yoksun olduğu açıktır.

84. Açıklanan gerekçelerle yaşam hakkının etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın diğer kabul edilebilirlik ölçütleri yönünden incelenmeksizin *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yaşam Hakkının Maddi Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

85. Etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğünün tazminat davasıyla da yerine getirilebileceği hâllerde idari makamlar veya yargı mercileri tarafından ödenmesine karar verilen tazminatin başvuruçuların mağdur sıfatını ortadan kaldırabilmesi için yaşam hakkının ihlal edildiğinin idari makamlar veya yargı mercilerince açıkça veya en azından öz itibarıyla tespit edilmesi ve ödenmesine karar verilen tazminatin Anayasa Mahkemesinin benzer yaşam hakkı ihlallerinde hükmettiği tazminat miktarıyla uyumlu olması gerekir (*Hasan Kılıç* [2. B.], B. No: 2018/22085, 27/1/2021, § 42). Anayasa Mahkemesinin ödenmesine karar verebildiği asgari tazminat miktarı 2025 yılı için 225.000 TL'dir.

86. Tazminata karar verilirken Daire hak ihlali tespitinde bulunmamıştır. Bazı başvuruçular lehine hükmedilen manevi tazminat da yargılamanın yenilenmesi talebinin kabulü üzerine yapılan yargılamada ortadan kalkmıştır. Bu sebeple başvuruçuların mağdur sıfatı devam etmektedir.

87. Anayasa Mahkemesi *Abdurrahman Beycur ve diğerleri* ([GK], B. No: 2023/76490, 31/7/2025) kararında başvuruçunun bireysel başvuru tarihinden sonra vefat etmesi hâlinde bireysel başvurudan haberi olmayan mirasçılarının hak kaybına uğramaması için yapılması gerekenler hususunda genel ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi mirasçıların hak kaybına uğramalarını engellemek, bireysel başvuruçuların neticelendirilmesini sağlamak gerekliliğini birlikte karşılayabilecek bir yol olarak 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 49. maddesinin (7) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 84. maddesinin verdiği yetkiyle 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 26. maddesinin başvuru tarihinden sonra ölüm hâli için de uygulanabileceği kanaatine varmıştır. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, başvuruçunun bireysel başvuru tarihinden sonra ölmesi hâlinde bu kişi yönünden başvurunun işleminden kaldırılmasına karar verilmesinin uygun olacağı sonucuna ulaşmıştır. Bunun yanında vefat eden başvuruçunun mirasçısı olduğunu bilgi ve belgeleriyle ispat eden kişilerin ise makul bir süre içinde bireysel başvuruyu takip etme iradesini ortaya koymaları hâlinde -mirasçıların menfaatlerinin bulunup bulunmadığını da gözeterek- başvurunun incelenmesine devam edilebileceğini belirtmiştir.

88. Başvuru Doğan Koç 6/2/2025 tarihinde vefat etmiş ancak işbu başvuru, A.K.nın yakınları tarafından dolaylı mağdur sıfatıyla yapılmıştır ve A.K.nın yakınları olan diğer başvuruçular hayattadır. Bu nedenle başvuru Doğan Koç yönünden başvurunun işleminden kaldırılmasına karar verilmesine gerek görülmemiştir. Ayrıca başvuru açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi başvurunun kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmamaktadır. Bu sebeple yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

89. Anayasa'nın yaşam hakkını güvence altına alan 17. maddesinin kendisine yüklediği pozitif yükümlülükler uyarınca devlet, yetki alanındaki bireylerin yaşamlarını kamu görevlileri ile diğer bireylerin eylemlerinden hatta kişilerin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma ödevi altındadır (*Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri*, § 35). Bu ödev, kırılgan ve korumasız bir durumda olan tutuklu ve hükümlüler yönünden de geçerlidir. Bu nedenle ceza infaz kurumu yetkilileri, kontrolleri altındaki kişilerin kendilerini öldürmeleri konusunda gerçek bir risk olduğunu bildikleri ya da bilmeleri gereken durumlarda söz konusu riski ortadan kaldırmak için makul ölçüler çerçevesinde ve sahip oldukları yetkiler kapsamında almaları gereken tedbirleri almalıdırlar. Bu kapsamda, kişi özgürlüğüne aşırı bir sınırlama getirmemek kaydıyla, gerektiğinde intihara meyilli olan tutuklu veya hükümlülerin tedavisi, bu kişilerin en uygun yerde tutulması ve/veya intihar eylemlerinde kullanabilecekleri eşyaya el koyulması gibi tedbirlere başvurulabilir. Daha sıkı tedbirlerin gerekip gerekmediği ve bunların uygulanmasının makul olup olmadığı somut olayın koşullarına göre değişir (*Mehmet Kaya ve diğerleri* [2. B.], B. No: 2013/6979, 20/5/2015, § 73, 74; *Hilmi Moray*, §§ 66, 67).

90. Ceza infaz kurumunda bulunan bir kişinin sağlığı ve güvenliği açısından gerekli tedavi türünün ve kalması uygun olan yerin belirlenmesi, o kişinin bu konulardaki muhakeme yeteneğinin somut olayın şartları içerisinde sağlıklı olmadığının açık olduğu durumlarda sadece kendi tercihinin bırakılamaz (*Mehmet Kaya ve diğerleri*, § 82).

91. Ceza infaz kurumunda tutulan tutuklu veya hükümlülerin intihar etmelerinden devletin sorumlu olduğu iddiasıyla yapılan başvurularda ceza infaz kurumu yetkililerinin kendi kontrolleri altındaki kişinin kendini öldürmesi konusunda gerçek bir risk bulunduğunu bilip bilmedikleri ya da bilmelerinin gerekip gerekmediği tespit edilmeli, intihar riski biliniyor veya bilinmesi gerekiyorsa bu riski ortadan kaldırmak için ceza infaz kurumu yetkililerinin makul ölçüler çerçevesinde ve sahip oldukları yetkiler kapsamında kendilerinden beklenen her şeyi yapıp yapmadıkları incelenmelidir. Bununla birlikte yapılacak incelemede özellikle insan davranışlarının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlem veya yürütülecek faaliyet tercihi dikkate alındığında koruma yükümlülüğünün kamu makamları üzerinde aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanmasının mümkün olmadığı gözetilmelidir (*Mehmet Kaya ve diğerleri*, § 72; *Hilmi Moray*, § 65).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

92. Anılan ilkeler ışığında öncelikli olarak Ceza İnfaz Kurumu yetkililerinin A.K.nın kendisini öldürme riskini bilip bilmediklerinin veya bilmeleri gerekip gerekmediğinin ortaya konulması gerekmektedir.

93. İntihar olayından yalnızca beş gün önce yapılan İntihar ve Kendine Zarar Verme Davranış Risk Yönetimi Programı Strateji Belirleme Toplantısı ile ilgili tutanakta açıkça Ceza İnfaz Kurumunda tutulduğu süreçte yaşadığı psikolojik rahatsızlıklar nedeniyle ilaç tedavisi gören ve bazen sinir krizleri geçiren (bkz. § 13) A.K.nın dışarıya gönderdiği mektupta kendisine zarar vermeye yönelik risk oluşturabilecek söylemleri olduğunun tespit edildiği ve bu konuda bazı önlemlerin alınmasının önerildiği belirtilmiştir (bkz. § 7). Bu durumda Ceza İnfaz Kurumu yetkilileri intihar riskinden haberdardır.

94. Riskin bilindiğinin saptanmasından sonra değerlendirilmesi gereken husus, bu riskin gerçekleşmesinin önlenmesi için Ceza İnfaz Kurumu yetkililerinin makul ölçüler çerçevesinde ve sahip oldukları yetkiler kapsamında kendilerinden beklenen her şeyi yapip yapmadıklarıdır.

95. Ölüm olayı üzerine Ceza İnfaz Kurumunca yürütülen disiplin soruşturmasıyla ilgili belgelere göre -aynı zamanda *epilepsi* hastası olan- A.K. infaz koruma memurlarınca belirli aralıklarla kontrol edilmiş ve psikiyatri polikliniğindeki kontrol randevusunun tarihi henüz gelmemiştir. Ne var ki intihar riskinin öğrenilmesinin akabinde bu riskin önlenmesi için A.K.'nın Kampüs Devlet Hastanesi Psikiyatri Polikliniğine sevkine ilişkin yazı hazırlanmasına rağmen A.K.'nın dilekçesine istinaden sevk işlemi iptal edilmiş, psikososyal servis de A.K.'ya gerekli psikolojik desteği sunmamıştır. Oysa A.K.'ya Ceza İnfaz Kurumunda tutulduğu dönemde *karışık anksiyete, depresif bozukluk* ve *orta depresif nöbet* tanıları konulmuş; bu tanıları nedeniyle A.K. çeşitli ilaçlar kullanmış ve sonuncusu 24/2/2020 tarihinde olmak üzere üç kez sinir krizi geçirmiştir. Ayrıca A.K. dışarıya gönderdiği mektupta kendisine zarar vermeye yönelik ifadeler kullanmıştır (bkz. §§ 7, 12, 13). Bu bakımdan A.K. Kampüs Devlet Hastanesi Psikiyatri Polikliniğine sevk edilmemesi için dilekçe verdiği tarihte sağlıklı bir ruh hâlinde değildir. Dolayısıyla somut olayda gerekli psikolojik tedavinin sağlanması, A.K.'nın tercihi bırakılmamalıdır. Bu sebeple Ceza İnfaz Kurumu yetkilileri, intihar riskini önlemek için makul ölçüler çerçevesinde ve sahip oldukları yetkiler kapsamında gerekli önlemleri almamıştır.

96. Açıklanan gerekçelerle yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

97. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve Doğan Koç yönünden 300.000 TL, diğer başvurucular yönünden ayrı ayrı 150.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

98. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aligül Alkaya ve diğerleri* (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu* (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Yeniden yapılacak yargılamada intihar riskinin Ceza İnfaz Kurumu yetkililerince bilinmesine ve riskin önlenmesi için A.K.'nın Kampüs Devlet Hastanesi Psikiyatri Polikliniğine sevkine ilişkin yazı hazırlanmasına rağmen A.K.'nın dilekçesine istinaden sevk işleminin iptal edildiği ancak A.K.'nın sevkini iptalini istediği sırada sağlıklı bir ruh hâlinde olmadığı hususu ile muayene ve tedaviyi reddeden hükümlülerin hayatının ciddi tehlike içinde olması durumunda bu kişilerin isteklerine bakılmaksızın derhâl hastaneye sevk işlemlerinin yapılması gerektiğine ilişkin 5275 sayılı Kanun'un 82. maddesi hükmü gözetilmelidir.

99. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

100. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvuruçuların tazminat talepleri kabul edilmemiştir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. 1. Yaşam hakkının etkili soruşturma yürütme yükümlüğüne ilişkin usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Ankara 5. İdare Mahkemesine (E.2024/1956, K.2024/2112) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruçuların tazminat talebinin REDDİNE,

F. 2.708,20 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 32.708,20 TL yargılama giderinin başvuruçulara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruçuların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.